

İDARE HUKUKU AÇISINDAN BİR KAMU DÜZENİ SORUNU OLARAK “GÜRÜLTÜ”^(*)

Doç. Dr. Harun YILMAZ^()**

ÖZET

İstenmeyen, huzursuzluk veren, hoş gitmeyen sesler topluluğu olarak gürültü, basit bir rahatsızlıktan çok daha öte, toplumsal düzenin işleyişini doğrudan etkileyebilen çok boyutlu bir sorun olup, canlılar ve çevre üzerinde ciddi olumsuzluklara yol açabilen bir olgudur. Özellikle kentleşme sürecinin hızlanması, nüfusun artması, teknoloji ve sanayi faaliyetlerinin genişleyerek çeşitlenmesi, toplum hayatında gözlemlenen bireylerin sabırsızlık ve duyarsızlık hali, gürültüyü bireylerin günlük hayatlarında sürekli maruz kaldıkları olumsuz etmenlerden biri haline getirmiştir. Gürültünün kamu düzeni üzerindeki etkileri incelenmeye değer olup, kamu düzeninin klasik unsurlarının tümü üzerinde gürültüden izler görebilmek olasıdır. Nitekim kamu düzenine etkisi bakımından gürültü, toplumda dirlik ve esenlik, sağlık ve güvenlik sorunlarına neden olabilir. Kamu düzeninin temin ve tesisinden sorumlu olan idare, gürültü kaynaklı kamu düzenini bozucu durumları engellemeli, mevcut ihlallere etkin müdahale ile son vermelidir. Bu konuda mevzuatta öngörülen görev ve yetkilerine aykırı hareket etmesi idarenin hizmet kusurundan kaynaklı sorumluluğunu gündeme getirecektir. Ayrıca şayet şartları oluşmuşsa kusuru olmasa dahi idarenin gürültüden kaynaklı özel ve olağan dışı zararları gidermesi gerekebilir. Kamu düzeni kavramı ve kamu düzeninin unsurlarına dair açıklamalarla başlayan çalışmada kamu düzeni sorunlarından olan gürültü, doktrindeki görüşler ve konuya ilişkin yargı kararlarından da yararlanılmak suretiyle ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Gürültü, Gürültü Kirliliği, Kamu Düzeni, Kamu Düzeninin Unsurları, İdarenin Sorumluluğu.

^(*) DOI: 10.33432/ybuhukuk.1807090 - **Geliş Tarihi:** 20.10.2025 - **Kabul Tarihi:** 27.12.2025.

^(**) Sakarya Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Sakarya - Türkiye,
E-posta: harunyilmaz@sakarya.edu.tr; Orcid: 0000-0002-0956-9717.

“NOISE” AS A PUBLIC ORDER ISSUE FROM THE PERSPECTIVE OF ADMINISTRATIVE LAW

ABSTRACT

Noise, defined as an accumulation of unwanted, disturbing, and unpleasant sounds, is far more than a mere inconvenience; it is a multidimensional problem that can directly affect the functioning of social order and cause serious harm to living beings and the environment. Particularly with the acceleration of urbanization, population growth, the expansion and diversification of technological and industrial activities, and the impatience and insensitivity observed in individuals within social life, noise has become one of the negative factors to which individuals are constantly exposed in their daily lives. The effects of noise on public order are worth examining, as traces of noise can be observed across all classical elements of public order. Indeed, regarding its impact on public order, noise may lead to issues concerning social peace and well-being, health, and security. The administration, which is responsible for ensuring and maintaining public order, must prevent noise-induced disturbances to public order and put an end to existing violations through effective intervention. Should the administration act in contravention of the duties and powers prescribed by law in this matter, its liability arising from service fault will come into question. Furthermore, if the conditions are met, the administration may be required to remedy special and extraordinary damages caused by noise, even in the absence of fault. Beginning with explanations on the concept of public order and its elements, this study addresses noise as a public order issue by making use of doctrinal opinions and judicial decisions related to the subject.

Keywords

Noise, Noise Pollution, Public Order, Elements of Public Order, Administrative Liability.

EXTENDED ABSTRACT

Today, numerous factors that harm social life are encountered. Among the primary factors that reflect on social life and negatively affect the quality of life is noise. Noise may be defined as an accumulation of sounds that are disturbing, unpleasant, undesired, and that create various unwanted effects on living beings. The sources of noise are diverse. Music, vehicles, engines, exhausts, machinery, or human voices at a level disturbing to others are considered sources of noise. In addition, for example, the incessant howling or barking of stray dogs at night may also create noise and cause disturbance. As a physical and external phenomenon, noise consists of a collection of sounds that bear no meaning for the listener but rather cause discomfort. The expansion and spread of noise in a way that affects society at large, and the damage it inflicts on living beings, sometimes reaching irreversible dimensions, have required it to be considered a form of pollution, giving rise to noise pollution as an environmental problem.

As with other forms of pollution, noise pollution has wide-ranging social repercussions. Noise, which has now become a part of daily life, is frequently the subject of complaints in the context of rights violations. Noise is also closely related to public order. Certain events that disrupt the material order of the public may affect multiple elements of public order, and one such event is noise, which creates a disruptive effect on public order. Although at first glance the adverse effects of noise on peace and well-being, and health, may come to mind, even regarding the element of security, noise may lead to negative outcomes. Noise is among the most common factors disturbing the peace and well-being elements of public order. Indeed, if one intends to disturb peace and well-being, the easiest and most practical method is to create noise. Since public peace and well-being depend on living in an environment free from noise, a noise-free environment, which is indispensable for the tranquility and peace of the public, is a *sine qua non* for public order. Where society is not provided the opportunity to live in a peaceful and quiet environment, the existence of public order cannot be asserted. Considering its significant effects on public order, noise also emerges as a health issue. Although not as well understood by society as other adverse health conditions, noise pollution is as serious a problem as air, water, or soil pollution in terms of its effects on an individual's physical and mental health. Studies on the effects of noise on human and societal health point to various health problems. Accordingly, serious physiological and psychological disorders may arise in those exposed to noise.

Taking preventive measures against noise, preventing it before it reaches the level of disturbing public order, and if it has reached such a level, terminating it through monitoring, supervision, prevention, and intervention activities is primarily an obligation imposed on the state and the administration. In this regard, within the framework of law enforcement activities, the administration must act to ensure and maintain public order. Otherwise, the administration's liability will arise on the basis of a service fault. A service fault, which is impersonal, directly attributable to the administration, and constitutes the administration's primary and original liability, refers to a malfunction, irregularity, deficiency, or defect occurring in the establishment, organization, or functioning of the service. In this context, the administration's failure to properly or fully perform its law enforcement activities in preventing or terminating noise will constitute a service fault and will give rise to the administration's liability for the resulting damage. Although it may often be thought that the unlawful situation causing noise originates from a source outside the administration, this is not always the case. At times, there are instances where the very administration, which is obliged to prevent noise, itself causes the noise. In such cases, the administration must promptly put an end to noise exceeding the tolerance threshold and affecting public order with its frequency and intensity and take preventive measures against its recurrence.

There are also instances where noise arises despite the absence of any fault attributable to the administration. For example, noise problems may arise during or as a result of an activity carried out by the administration in the public interest. In such cases, the question arises as to whether the administration may be held liable for noise on the basis of the principle of equality in the face of public burdens, which is a principle of strict liability. As is known, damages arising from activities that, though beneficial for society as a whole, impose special and extraordinary burdens on certain individuals are compensated by the administration in accordance with the principle of equality in the face of public burdens. If an activity of the administration carried out in the public interest, though free of any fault attributable to it, causes noise that results in individuals suffering special and extraordinary damage, then it is accepted that the administration bears liability to compensate for the damage on the basis of the principle of equality in the face of public burdens as a strict liability rule.

GİRİŞ

Günümüzde toplum hayatına zarar veren pek çok faktörle karşı karşıya kalmaktadır. Toplum hayatına zarar verici unsurlardan birisi de gürültüdür. Gürültü, canlılar üzerinde çeşitli istenmeyen durumlar yaratan, rahatsızlık veren, hoşla gitmeyen, arzu edilmeyen sesler topluluğu olarak tanımlanabilir. Sanayileşme ve teknolojidaki gelişmeler, artan nüfus, kentleşme gibi hususlar, gürültünün her geçen gün hayatımızda daha yoğun şekilde yer almasına sebebiyet vermektedir. Gürültünün toplumun geneline sirayet edecek biçimde genişleyip yayılım göstermesi ve canlılarda yarattığı kimi zaman geri dönülmez boyutlara varabilen tahribatlar, onun bir kirlilik türü olarak ele alınmasını gerektirmiş, mevcut durum bir çevre sorunu olarak gürültü kirliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu haliyle gürültü kirliliği, sağlıklı yaşam koşulları önündeki ciddi engellerdendir.

Gürültünün kamu düzeni üzerindeki tesirleri dikkat çekicidir. Öyle ki gürültü, en başta klasik anlayış gereği kabul gören kamu düzeninin tüm unsurları üzerinde olumsuz sonuçlar yaratma potansiyeline sahiptir. Gerçekten de kamu düzenine etkisiyle gürültü, toplumda dirlik ve esenlik, sağlık ve güvenlik sorunlarına sebebiyet verebilir. Gürültü yaşamı son derece zorlaştırabilir, kişinin verimliliğini düşürebilir, beden ve ruh sağlığını bozabilir. Hatta gürültü kaynaklı herhangi bir olumsuzluk, önü alınmadığı takdirde güvenliği tehdit edici olaylara dahi evrilebilir.

Gürültünün engellenmesi için tedbirlerin alınması, kamu düzenini bozma seviyesine erişmeden önlenmesi, şayet erişmişse sona erdirilmesi için denetleme, izleme, önleme ve müdahale faaliyetlerinin yürütülmesi, başta devlete ve idareye yüklenmiş bir yükümlülüktür. Bu doğrultuda kolluk faaliyetleri çerçevesinde idare harekete geçmeli, kamu düzeninin temin ve tesisini sağlamalıdır. Aksi durumda hizmet kusurundan hareketle idarenin sorumluluğu gündeme gelecektir. Kimi zaman idareye yüklenebilir bir kusur olmasa dahi idari faaliyet kaynaklı gürültü sorunuyla karşılaşılabilir. Böyle bir durumda şayet şartları oluşmuşsa kişilerin uğradığı özel ve olağan dışı zararların kusursuz sorumluluk ilkesi gereği idare tarafından giderilmesi gerekebilir. Çalışmada öncelikle kamu düzeni kavramı unsurlarıyla ele alınmış, ardından sırasıyla gürültü kavramı,

gürültüyü önlemeye yönelik hukuki düzenlemeler, kamu düzenine etkisi bakımından gürültü ve gürültü nedeniyle idarenin sorumluluğu inceleme konusu yapılmıştır.

I. KAMU DÜZENİ VE KAMU DÜZENİNİN UNSURLARI

A. KAMU DÜZENİ KAVRAMI

Bir toplumda birlikte yaşamanın öncelikli koşulu, o topluma belirli bir düzenin hakim olmasıdır. Düzen, toplum halinde yaşamanın bir gerekliliği olup aynı zamanda toplumu oluşturan bireylerin de isteğidir. Nitekim düzen içerisinde yaşam herkesin yararınadır. Düzenin olmadığı bir toplumda yaşamanın arzu edilecek bir yanının olmadığı herkesin malumudur. Esasen devlet kurumundan da önce bireylerin toplu yaşama ihtiyacı mevcut olup bu ihtiyaç toplumu oluşturmuş, bir arada kalmak da düzenin sağlanmasıyla mümkün olabilmektedir. Devlet yapılanması içerisinde ise bir arada yaşamın gereği olan düzeni sağlamakla bizzat devlet yetkili ve görevli kılınmıştır. Zira bir düzenin varlığı her toplumun temel ihtiyacı olup devletin asli görevlerinden biri bu düzeni sağlayıp muhafaza etmektir¹. Aksi durum toplum içerisinde anarşi ve kargaşayı doğurur ki böyle bir durumdan toplumun her bireyi zararlı çıkar. Bu yönde olarak tüm toplumu ilgilendiren düzen olan kamu düzeni, devletin belirlediği ve korumakla yükümlü olduğu düzen olup, bu düzenin bozulması ya da tamamen ortadan kalkması en başta devletin varlığını tehlikeye düşürür. Hukuka bağlı bir devlet, kamu düzenini sağlayacak ilke ve kuralları hukuk kurallarından hareketle yerleştirir. Kamu düzenini sağlamakla görevli devlet onu güven, barış ve huzuru temin edecek özelliğe haiz hukuk kurallarıyla oluşturur, hukuk kuralları etrafında oluşturulan bu düzeni de sağlıklı şekilde sürdürmeye odaklanır. Bireylerin güven, düzen ve sağlık içerisinde yaşamlarını sürdürme gereksinimlerinden doğan kamu düzeni, devletin varlık sebebi olan kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için de vazgeçilmezdir.

¹ Okay Tekinsoy, Özge (2024) “Kolluk Faaliyetleri”; Yıldırım, Turan/Yasin, Melikşah/Kaman, Nur/Özdemir, Eyüp/Üstün, Gül/Okay Tekinsoy, Özge, İdare Hukuku, Ed. Kaman, Nur, 9. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 347.

Doktrinde kamu düzeninin farklı şekillerde yapılmış tanımlarına rastlamak mümkündür. Söz gelimi kamu düzenini ONAR, “*ammeye taalluk eden ve gayri muayyen menfaatlere müstenit bulunan nizam*”²; TAN, “*toplumun barış ve güven içinde gelişmesini ve yaşamını sürdürmesini sağlayacak ortam*” olarak tanımlamaktadır³. DURAN’a göre kamu düzeni, “*toplumun barış, güven ve gelişme içinde yaşamını sürdürmesi hali*” iken⁴; GÜNDAY’a göre kamu düzeni, “*bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkileyen ve bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşen bir düzendir*”⁵.

Kamu düzeni idari kolluğun sağlamaya ve korumaya çalıştığı düzendir. Kamu düzenini sağlamak için yapılan faaliyetler kolluk kavramı ile ifade edilse de esasında kolluk, hem kamu düzenini sağlamak için gerçekleştirilen faaliyeti; hem de bu faaliyeti yerine getirmek üzere örgütlenmiş teşkilatı anlatmaktadır⁶. Kamu düzeninin idarenin gerçekleştirdiği kolluk faaliyetleri ile korunacağı açık olup kolluk faaliyetlerinin kamu hizmetinden ayrı bir faaliyet olup olmadığına ilişkin görüşler karşısında, idarenin kolluk faaliyetinin nihayetinde bir kamu hizmeti faaliyeti olduğu söylenebilir⁷. Doktrinde kolluğun düzen sağlayıcı kamu hizmeti olarak nitelendirildiği görülmekle, idarenin kamu düzenini temin ve tesis edici hizmetler üretmesi özünde kolluk faaliyetidir⁸. Temelinde kolluk faaliyeti, kamu düzenini sağlamayı ve korumayı amaçlayan bir kamu hizmeti faaliyetinden ibarettir⁹. Kolluk faaliyetleri yalnızca taşıdığı özellikler hasebiyle diğer kamu hizmetlerinin görülüş usullerinden farklı-

² **Onar, Sıddık Sami** (1966) İdare Hukukunun Umumi Esasları, C.III, İstanbul, İsmail Akgün Matbaacılık, s. 1479.

³ **Tan, Turgut** (2018) İdare Hukuku, 7. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 390.

⁴ **Duran, Lütfi** (1982) İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul, Fakülteler Matbaası, s. 249.

⁵ **Günday, Metin** (2017) İdare Hukuku, 11. Baskı, Ankara, İmaj Yayıncılık, s. 290.

⁶ **Özay, İl Han** (2017) Günışığında Yönetim, 2. Baskıdan 3. Tıpkı Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 721.

⁷ **Gülen, Aydın** (1988) “Kamu Hizmeti Kavramı”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C. 9, S. 1-3, ss. 147-159, s. 151-153; **Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil** (2024) Türk İdare Hukuku, 18. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 606-607.

⁸ **Karahanogulları, Onur** (2023) İdare Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 403.

⁹ **Gözler, Kemal/Kaplan, Gürsel** (2023) İdare Hukuku Dersleri, 25. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, s. 524.

laşmaktadır. Bütün idari faaliyetlerin genel amacı kamu yararı olmakla birlikte kolluk faaliyetlerinin yöneldiği temel amaç olan kamu düzeni, kamu yararına nazaran daha dar ve özel bir amaç görünümündedir. Kamu düzeninin kolluk faaliyetleriyle sağlanması, aslında kamu yararının gerçekleştirilmesine de hizmet edecektir. İdarenin tüm faaliyetlerinde olduğu gibi kolluk faaliyetlerinin de nihai amacı kamu yararını ortaya çıkarmaktır¹⁰.

İdarenin temel hak ve özgürlüklere en fazla müdahale edebildiği alan olan kolluk faaliyetleri, klasik kamu hizmeti faaliyetlerinde görüldüğü gibi yararlan- dırıcı özelliğe haiz olmayıp söz konusu faaliyetler daha ziyade kısıtlama, yasak- lama, gözetme ve düzene koyma amacı taşır. Kolluk faaliyetleri, bu faaliyet için özel olarak örgütlenmiş teşkilatlarda kendine özgü ilke ve kurallara göre yürütü- len, bireylerin sahip oldukları temel hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale edilebilmesine imkân veren hassas bir faaliyet olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, mevzuatın öngördüğü yetkilerle sınırlı olacak biçimde emir, talimat ve yasaklarla kolluk faaliyeti gerçekleştirilir. Kolluk faaliyetleri bir yandan kamu düzenini sağlarken öte yandan bireylerin temel hak ve özgürlüklerine riayet etmeyi, aslında bu ikisi arasında denge kurmayı gerektirir. Ayrıca bireylerin temel hak ve özgürlüklerini diledikleri gibi serbestçe kullanabilmeleri için de kamu düzeninin varlığının gerekliliği göz ardı edilmemelidir¹¹. Ancak düzenin varlığı halinde temel hak ve özgürlükler var olur ve gereği gibi kullanılır. Bu yönüyle kamu düzeni, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini serbestçe kullana- bilmelerinin hem teminatı hem de sınırı konumundadır.

Anayasa Mahkemesi'ne göre "*belli edilmesi güç bir anlam*" taşıyan kamu düzeni, toplumu oluşturan her alanda düzenin tesisi için temel teşkil eden bütün kuralları kapsar¹². Kamu düzeni, uygulayıcıların ya da toplumu oluşturan birey-

¹⁰ Özyay (2017) s. 724.

¹¹ Şimşek, Aslı (2012) Genel Kamu Hukukunun Temel Kavramı Olarak Kamu Düzeni, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 39.

¹² AYM, E. 1976/27, K. 1976/51, 18-22/11/1976, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, C. 1, S. 14, Y. 1977, s. 363; AYM, E. 1963/28, K. 1964/8, 28/01/1964, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, C. 1, S. 2, Y. 1971, s. 47.

lerin kişisel görüş ve anlayışına, toplumun ruhuna ve gerekliliklerine, zamana ve mekâna göre değişiklik gösterebilir. Oldukça geniş bir alanı kapsayan kamu düzeni sürekli bir değişim halindedir¹³. Her koşulda geçerli bir kamu düzeni tarifi yapabilmek, bu tarifi yaparken kavramın sınırlarını kesin ölçütlerle çizmek de bu nedenle kolay görünmemektedir¹⁴. Buna karşılık son tahlilde kamu düzeni için yürütülen faaliyetler olarak kolluğun, bireylerin dış dünyaya yansıyan hal ve hareketleri ile ilgileneyeceği açıktır. Bir başka deyişle kolluk faaliyetleri, kural olarak maddi düzene yönelir¹⁵. Kamu düzeni toplumun dış düzeni olup dış dünyaya yansımayan, dolayısıyla kamu düzenini bozucu emarelerin olmadığı durumlar, kolluk faaliyetinin kapsamı dışında kalır. Ayrık durumlar hariçinde bireylerin konutları veya işyerlerindeki düzene müdahale, kolluğun faaliyet alanı dışındadır. Bireylerin kendi zihin dünyasında yarattığı, dış dünyaya yansımamış her fikir ve düşünce ile bireylerin sahip oldukları değer yargıları, kolluğun faaliyet alanına girmez. Şayet bireylerin düşünceleri, inançları, tutum ya da davranışları, maddi kamu düzeni için sakınca yaratırsa bu takdirde kolluk faaliyetleri ile oluşan menfi durumun giderilmesine çalışılacaktır¹⁶. Kişilerin kendi yaşam tarzlarına göre giriştikleri faaliyetler, kamu düzenine sirayet etmediği müddetçe kolluğun müdahale etmesinin mümkün olmadığı faaliyetlerdir. Bireysel ve özel menfaatlere dayalı düzen, çıkar ve beklentilerin de kamu düzeni ile ilgisi bulunmamaktadır¹⁷. Bu noktada kolluk faaliyetleri, ancak kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet verebilecek durumları izleyip önleyecek ya da bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek amacına yönelecek faaliyetlerden oluşmaktadır.

¹³ Okay Tekinsoy, Özge (2011) İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 17-18.

¹⁴ Boz, Selman Sacit/Nacak, Mehmet/Öndin, Hasan Burak/Özdemir, Yücel/Bölükbaşı, Mustafa Oğuzhan/Ulusoy, Sümeyye (2020) İdare Hukuku Açısından Kamu Düzeni Unsurları, Ed. Boz, Selman Sacit, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 33.

¹⁵ Onar, s. 1480; Özay (2017) s. 723; Tan, s. 393.

¹⁶ Özay (2017) s. 723.

¹⁷ Kalabalık, Halil (2021) İdare Hukuku Dersleri, C.II, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 275; Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 43.

B. KAMU DÜZENİNİN UNSURLARI

Belirlenmesi güç, genel-geçer şekilde nitelendirilmesi zor olan kamu düzeni, zamana, topluma, beklentilere ve önceliklere göre değişkenlik arz edebilir. Buna karşılık klasik anlayış gereği kamu düzeni, genel güvenlik, dirlik ve esenlik ile genel sağlık olmak üzere üç unsurdan oluşur ki¹⁸, kamu düzenine dair yapılan açıklamalarda da bu üç unsurun sıklıkla kullanıldığı ifade edilmelidir¹⁹. Böylece kamu düzeni, güvenliğin temin edildiği, dirlik ve esenlik içerisindeki sağlıklı bir toplumda sağlanmış demektir. Hal böyle iken zaman içerisinde kamu düzeni kavramı zenginleşerek içerik yönünden genişleme göstermiştir²⁰. Neticede klasik anlayış gereği sayılan “*geleneksel*²¹ / *klasik*²² *üçlü*” yanına; “modern anlayış” uyarınca²³ genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru ve bireylerin kendilerine karşı korunması olacak şekilde dört unsur²⁴ daha eklenmiştir²⁵.

1. Klasik Anlayış Gereği Kamu Düzeninin Unsurları

a. Genel Güvenlik

Kamu düzeninin temel unsurlarından genel güvenlik, toplumun can ve mal güvenliği konusunda endişe duymadan yaşamını sürdürebilmesinin öncelikli

¹⁸ Kimi yazarlar kamu düzeninin unsurlarını, genel güvenlik, dirlik ve esenlik, genel sağlık ve genel ahlak olarak saymaktadır. Bkz. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 613; Sancakdar, Oğuz/Önüt, Lale Burcu/Us Doğan, Eser/Kasapoğlu Turhan, Mine/Seyhan, Serkan (2024) İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 777.

¹⁹ Gözler/Kaplan, s. 525: “Kamu düzeni, bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları durumudur.” Günday, s. 292: “Kamu düzeni, güvenlik, dirlik ve esenlik ve sağlık öğelerinden oluşan bir kavramdır.”

²⁰ Tan, s. 393.

²¹ Gözler/Kaplan, s. 525.

²² Karahanoğulları, s. 437.

²³ Gözler/Kaplan, s. 526; Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 50.

²⁴ Esasen modern unsurlar bakımından örnekleri artırabilmek mümkündür. Ekonomik kamu düzeni, orman kamu düzeni ya da ekolojik kamu düzeni, ilk bakışta sayılabilecek örneklerdendir. Bkz. Kalabalık, s. 275.

²⁵ Doktrinde Okay Tekinsoy, eklenecek yeni unsurların esasında klasik üç unsur kapsamında değerlendirilmesi gerektiği; bu unsurları klasik unsurlardan bağımsız saymanın kamu düzeni kavramının farklı gayelerle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması için araç haline getirilmesine imkan vereceği görüşündedir. Bkz. Okay Tekinsoy (2011) s. 167.

koşuludur. Kamu düzenini sağlamakla yükümlü makam ve birimlerin bireyleri kendilerine yönelebilecek saldırılardan koruması güvenlik unsurunun olmazsa olmaz koşuludur. Kamu düzenini oluşturan unsurlardan güvenlik, mevzuatta kimi zaman “emniyet”, “asayiş” gibi kavramlarla da anılmaktadır. Güvenlik, bireylerin güven içerisinde yaşamını sürdürmesi kadar, bu yönde yaşamlarını sürdüreceklerine dair inanç ve kanaate sahip olmalarını da gerektirmektedir²⁶. Güvenlik unsurunun gereği olarak bireyler, umumi ya da umuma açık yerlerde herhangi bir saldırıya, müdahaleye maruz kalmadan bulunabileceklerine güven duymalı, bu yönde endişe hissetmemelidir. Bireylere yönelebilecek olası saldırı ya da müdahalelerde kolluğun mümkün olan en kısa zamanda aksiyon alabilmesi de yine güvenlik unsuruyla ilgilidir²⁷. Örneğin bireylerin konut dokunulmazlığı için, tehlike arz eden binaların herhangi bir zarara sebebiyet vermemesi için, binaların yangın ve doğal afetlere karşı korunması için, binaların usulüne uygun şekilde yapılıp yapılmadığını tespit etmek için, silah bulundurma ve taşımayı düzene koymak için ya da trafikte sağlıklı seyrin gerçekleşmesi için alınan tüm önlemler, kamu düzeninin güvenlik unsuruyla doğrudan bağlantılıdır²⁸.

Doktrinde güvenliğin kapsamı geniş bir kavram olduğu yönünde kanı mevcuttur²⁹. Bu bağlamda güvenlik, devletin korunmasından olası kazaların önüne geçilmesine kadar geniş bir alanda karşımıza çıkmaktadır. Kararlarında Danıştay, kamu güvenliğinin kamu düzeni için ne denli önemli olduğu hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Danıştay, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin tesisini öncelikle Anayasa’nın 5. maddesinde öngörülen ve devlete yüklenen kişinin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlama ödevinin ön koşulu

²⁶ Duran, s. 254.

²⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E.2021/2190, K.2022/372, T.07/02/2022, Lexpera: “(...) genel asayiş ve kamu güvenliği kavramı; suç niteliği taşıyan eylemlerin meydana gelmesini idari kolluk olarak önlemenin yanı sıra bu tür olaylar meydana geldiğinde kolluk kuvvetlerinin olaya en kısa sürede müdahale etme imkanı olup olmadığı hususunu da içermektedir. Genel asayiş ve kamu güvenliğinin sağlanması ise idarenin temel görevlerinden birisidir.”

²⁸ Günday, s. 292.

²⁹ Tan, s. 393; Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 778; Okay Tekinsoy (2024) s. 349.

olarak görmektedir. Kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanamadığı yerde bireylerin hak ve özgürlüklerden yararlanabilmesi de söz konusu olamayacaktır. Bu doğrultuda devletin bir yandan hak ve özgürlükleri koruma; diğer yandan kamu düzeni ve güvenliğini sağlama ödevi bulunmaktadır³⁰. Burada altı çizilmesi gereken mesele, güvenliği sağlamak için alınan önlemlerin temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına engel olmamasıdır ki bu denge, ancak “zorunluluk”, “ölçülülük” gibi temel ilkeler gözetilerek sağlanabilir³¹. Güvenlik için alınacak önlemlerde ancak zorunlu ve ölçülüysen bu önlemlere başvurulması, demokratik hukuk devletinin gereğidir. Güvenlik gerekçesiyle temel hak ve özgürlüklere getirilecek gereksiz ve ölçüsüz kısıtlamalar, demokrasinin işlerliği ve hukuk devletinin temel dinamikleri açısından değerlendirildiği takdirde kabul göremez. Gerek kullanım amacı ve zamanında gerekse kullanılan araç ve yöntemlerde ölçüsüz davranılması, güvenlik gerekçesiyle yürütülen faaliyetin meşruluğu ortadan kaldırarak hukuka aykırı bir durum yaratacaktır. Güvenlik gerekçesiyle yürütülen faaliyette ölçüsüz davranılması halinde ortaya çıkan şey, hukukilik niteliğini kaybetmiş kaba kuvvetten öte bir anlam taşımaz³².

b. Dirlik ve Esenlik

“Selamet ve intizam”, “huzur ve sükûn”, “amme intizamı”³³ gibi kavramlarla da ifade edilen kamu düzeninin bir başka unsuru olan dirlik ve esenlik, yaşamın normal seyrini takip etmesi, bu seyri bozacak olumsuzlukların önüne geçilmek suretiyle her türlü düzensizlik ve karışıklığa engel olunması halidir³⁴. Dirlik ve

³⁰ Danıştay 10. Daire, E.2022/4053, K.2022/3789, T.14/09/2022.

³¹ Danıştay. 4. Daire, E.2023/8409, K.2023/6209, T.13/11/2023: “Bu durumda, emniyet güçlerinin asayiş sağlamla görevli olduğu bölgelerde açılacak kahvehanelerin güvenlik ve asayiş açısından sakınca doğuracağı gibi soyut ve kolluk kuvvetlerinin etkinliğine aykırı beyan ve ifadelerin kişinin çalışma hakkının engellenmesine gerekçe olarak gösterilemeyeceğinden davacının kahvehane faaliyet konulu işyeri ruhsatı verilmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemden hukuka uyarlık görülmemiştir.” Ayrıca bkz. Danıştay 2. Daire, E.2021/17330, K.2021/3482, T.18/10/2021.

³² Özey, İl Han (1981) “İdari Kolluk Eylemlerinde Amaç”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 45, S. 1-4, ss. 315-319, s. 316.

³³ Onar, s. 1479.

³⁴ Günday, s. 292.

esenliğin bozulup bozulmadığının ölçütü, toplum hayatının olağan seyrinin devamlılığıdır. Dirlik ve esenlik, bireylerin toplum içerisinde herhangi bir kaygı, endişe, korku yaşamadan, rahatsızlık duymadan, dinginlik içerisinde hayatlarını idame ettirebilmeleridir³⁵. Bu doğrultuda bireyler her yerde ve zamanda kendilerini rahatsız edecek boyuta erişmiş gürültü, toz, duman, kötü koku, pislik, ışık ve benzeri dış etkenlere maruz kalmadan yaşamlarını sürdürebilmelidir³⁶. Bu yönde kolluk faaliyetleri çerçevesinde alınacak önlemler ya da yapılacak müdahaleler, kamu düzeninin dirlik ve esenlik unsurunun tesis ve temini amacına yönelmektedir.

Kamu düzeninde bahsi geçtiği üzere dirlik ve esenliğin kamu düzenini ilgilendiren tarafı, onun maddi düzene yansımalarıdır. Maddi düzene ilişkin olmayıp bireylerin kişisel, manevi, ahlaki durum ve düzeni, kamu düzeninin konusu olamaz³⁷. Kolluk faaliyetlerinin konusu ancak kamu düzenine yönelip dirlik ve esenliği tehdit eden, bozan, onun yeniden tesisini engelleme potansiyeli olan faaliyetler olabilir. Dirlik ve esenlik, kamu düzeninin diğer klasik unsurları olan güvenlik ve sağlığa nazaran, “genel ahlak” meselesiyle de doğrudan bağlantılı olabilmesi hasebiyle daha fazla tartışmaya açık olan unsurdur³⁸. Genel ahlakı korumanın kamu düzeninin unsurlarından sayıldığı halde, dirlik ve esenlik yönünden genel ahlak, korunması gereken bir değer niteliğine bürünebilir. Öte yandan dirlik ve esenlik unsuru, kamu düzeninin unsurları arasındaki “*en göreceli unsur*”³⁹ olarak nitelendirilmektedir. Şöyle ki, güvenlik ve sağlık için neredeyse her toplum için geçerli olacak genel kabuller varken; dirlik ve esenlik unsuru toplumdan topluma değişkenlik gösterebilir. Toplumu oluşturan fertlerin kişisel özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, kültürel seviyeleri, gelenek-görenekları gibi kriterler, dirlik ve esenlik unsuru açısından farklı sonuçlara varılmasına pekâlâ sebebiyet verebilir. Söz gelimi, yerleşmiş olan kültür gereği

³⁵ Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 83.

³⁶ Duran, s. 254-255; Özay (2017) s. 729.

³⁷ Kıratlı, Metin (1973) Koruyucu İdari Hizmetler, Ankara, TODAİE Yayınları, s. 33; Okay Tekinsoy (2024) s. 347.

³⁸ Özay (2017) s. 729.

³⁹ Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 86.

belirli bir toplumdaki kimi davranışların dirlik ve esenliği bozucu olduğu düşünülmezken; başka toplumda aynı davranışlar dirlik ve esenlik unsuruna aykırılık taşıdığından önlenmesi ya da müdahale edilmesi gereken davranışlardan sayılabilir. Dahası aynı toplum içerisindeki faaliyetlerin dirlik ve esenliği bozucu olarak algılanıp algılanmayacağı yer ve zamana göre dahi farklılık gösterebilir⁴⁰.

c. Genel Sağlık

Umumi sıhhat⁴¹ olarak da bilinen ve kamu düzeninin unsuru olan genel sağlık, toplum hayatının sağlıklı şekilde sürmesini ifade etmektedir. Kamu düzeninin sağlık unsuru, bulaşıcı ve salgın hastalıklardan toplumun muhafaza edilmesi ve toplumu etkileyecek sağlıksız koşulların ortadan kaldırılması için yapılan faaliyetlerden teşekkül eder. Ayrıca sağlık unsuru gereği gençlerin ve gelecek kuşakların alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklardan uzak tutulması, oluşan bu tür alışkanlıkların yaygınlaşmasının engellenmesi, bireylerden öte toplumun korunması amacına hizmet eder⁴². Esasen tek başına bireylerin hastalıktan kurtulup sağlığına kavuşması, kamu hizmeti olarak sağlık hizmetinin konusunu teşkil etmekte iken; kamu düzeninin unsuru olan sağlık, toplumun geneline sirayet edecek hastalıkların önüne geçmeyi, şayet hastalık mevcutsa sağlıklı hale geri dönülmesi için faaliyetlerde bulunmayı amaçlamaktadır. Burada önemine binaen söylenmelidir ki koruyucu sağlık hizmetleri, her ne kadar kamu hizmeti olan sağlık hizmetinin kapsamına girmekteyse de kamu düzeninin unsuru olan genel sağlığın temini için de kritik rol oynamaktadır⁴³. Zira böylelikle sağlık için tehlike yaratabilecek durumlar kaynağında ortadan kaldırılmakta ya da erken teşhis ve tedavi sayesinde yayılım ön-

⁴⁰ Danıştay 8. Daire, E.2010/1506, K.2013/875, T.13/02/2013, Lexpera: “(...) emniyetçe yapılan tespitler gözönüne alındığında; bahse konu işyerinin konumu itibarıyla verilecek canlı müzik yayını izninin kamunun istirahat ve huzuru açısından sakıncalı olacağı açık olup; kararda ifade edildiği gibi başlangıçta (işyeri açılırken) sakınca bulunmayışının, sonraki zamanlardaki mahal ve işyerindeki değişikliklerin de etkisiyle oluşan aykırılıklar açısından da sakınca oluşturmayacağına kabulüne olanak bulunmamaktadır.”

⁴¹ Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, m.2.

⁴² Yayla, Yıldızhan (2009) İdare Hukuku, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 39.

⁴³ Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 127.

lenmektedir. Bulaşıcı hastalıkların yayılımının önlenmesi (ör, belli yerde yaşayanların o yer dışına çıkmalarının yasaklanması, sokağa çıkma yasaklarının uygulanması), bataklikların kurutulması, haşerelerle, tarımdaki zararlılarla, hayvan hastalıklarıyla mücadeleye girişilmesi (ör, kuduz ya da şap hastalığı için karantina uygulamasına gidilmesi), suların, yiyecek ve içeceklerin denetim altında tutulması, hastalık tarama programlarının hayata geçirilmesi, toplum sağlığı için hijyen standartları belirlenerek takibinin yapılması, hep genel sağlığın korunması içindir⁴⁴.

Genel sağlığın korunması için yürütülen faaliyetler kimi zaman insan, hayvan ya da bitkilere yönelebileceği gibi taşınır ve taşınmaz mallara da yönelebilir⁴⁵. Bir taşınır ya da taşınmazda sağlık bakımından bulunması zorunlu olan özellikler, genel sağlığı temin için alınacak önlemlere örnek olabilir. Lokantalar, kesimhaneler, gıda üretim tesisleri hakkında öngörülen kimi kolluk tedbirleri, genel sağlığı koruma amacına matuftur⁴⁶. Genel sağlığın bir boyutunu kamu düzenini korumak için gerçekleştirilen faaliyetler oluştururken, diğer boyutunu temel hak ve özgürlüklerden olan bireylerin yaşamını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürebilmesi hakkı oluşturmaktadır. Nitekim bireylerin beden sağlığı yanında ruh sağlığının korunması da kamu düzeninin sağlık unsuruna ilişkindir⁴⁷.

2. Modern Anlayış Uyarınca Kamu Düzeninin Unsurları

Kamu düzeni için klasik anlayışın yanı sıra, sosyokültürel değişim-dönüşüm, sanayi ve teknolojiye ilerlemeler, çeşitlenen ihtiyaç ve beklentiler gibi etkenlerle modern anlayış gelişmiş, kamu düzeni kavramı daha geniş bir anlam kazanmış, yeni unsurlar kamu düzeninin unsurlarına dahil edilmiştir. Bu unsurlar, genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru ve bireylerin kendilerine karşı korunması olarak sıralanabilir.

⁴⁴ Günday, s. 293; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 616; Çağlayan, Ramazan (2022) İdare Hukuku Dersleri, 10. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 288; Okay Tekinsoy (2011) s. 82.

⁴⁵ Onar, s. 1483; Kıratlı, s. 74; Günday, s. 293.

⁴⁶ Onar, s. 1483.

⁴⁷ Çağlayan (2022) İdare Hukuku Dersleri, s. 289.

a. Genel Ahlak

Klasik anlayışta kamu düzeninin unsurları arasında genel ahlak yer almazken, modern anlayış bazı durumlarda genel ahlakı kamu düzenine dahil etmektedir⁴⁸. Mevzuattaki kolluğa ait görev ve yetkiler göz önüne alındığında, kamu düzenini sağlamak adına genel ahlaka aykırı olduğu düşünülen faaliyetlerde kolluğa müdahale yetkisi verildiği görülmektedir ki bu durum bizi, Türk hukukunda genel ahlakın kamu düzeninin bir unsuru olduğu kabulüne götürmektedir⁴⁹.

Toplumun genelinde belli zaman diliminde kabul gören ahlak kurallarının bütünü, genel ahlak kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Toplumda yerleşmiş değer yargılarına göre hoş karşılanmayan hareketler genel ahlaka aykırılık arz edebilir⁵⁰. Bireylerin kendi ahlak anlayışı maddi düzene yansıyor kamu düzenini tehdit etmediği müddetçe kolluk faaliyeti kapsamına dahil olmazken, maddi düzeni etkileyen genel ahlaka aykırı faaliyetlerde kolluk harekete geçebilmekte, söz konusu faaliyetlere son vermek için çeşitli yollara başvurabilmektedir. Örneğin bir gösterinin, sinema filminin, tiyatro oyununun genel ahlaka aykırı düştüğü gerekçesiyle yasaklanması, kamu düzeninin unsurlarından genel ahlakın korunması amacıyla yapılan bir kolluk faaliyetidir. Genel ahlaka aykırı olduğu düşünülen faaliyetlere müdahale, ancak kamu düzeninin gerçek ve ciddi anlamda tehlike altında olduğunu gösterir emarelerin varlığı halinde mümkün olabilecektir⁵¹. Bu tehlike dirlik ve esenlik unsuru yönünden ortaya çıkabileceği gibi genel güvenlik ve sağlık unsurları yönünden de ortaya çıkabilir⁵². Bu halde de kolluğun genel ahlakın korunması amacıyla müdahalede bulunabilmesi kol-

⁴⁸ Gözler/Kaplan, s. 526.

⁴⁹ Ör, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, m.11.

⁵⁰ Danıştay 13. Daire, E.2021/331, K.2023/1677, T.05/04/2023, Lexpera; Danıştay 13. Daire, E.2010/5054, K.2012/2878, T.09/11/2012, Lexpera.

⁵¹ Bucaktepe, Adil (2008) Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 57.

⁵² Danıştay 10. Daire, E.2016/6034, K.2020/3051, T.17/09/2020, Lexpera: “*Toplumsal yaşamda kimi faaliyet alanlarının kamu düzenini, genel sağlığı ve genel ahlakı korumak amacıyla yasayla tanımlanıp sınırlandırılması mümkün olduğu gibi (...)*”

luk görev ve yetkilerine dahil kabul edilmektedir⁵³. Kolluğun müdahalede bulunduğu faaliyetler toplumun maddi düzenini bozmuyor ya da bozma tehlikesi barındırmıyorsa yapılan kolluk müdahalesi yetki aşımına neden olacaktır⁵⁴.

b. Kamusal Estetik

Estetik kamu düzeni⁵⁵, genel estetik⁵⁶ ya da kamusal estetik, modern anlayış uyarınca kamu düzeninin unsurlarından sayılmaktadır. Estetiğin kamu düzeninin bir unsuru olarak korunması gerektiği anlayışının temelinde, kamu yararına dayalı bir estetik düzenin tesis edilmesi amacı vardır⁵⁷. Kamusal estetiğe ilişkin hukuki düzenlemelerin daha ziyade imar kolluğu⁵⁸, kültür ve tabiat varlıklarının korunması⁵⁹, çevre-şehircilik ve kentsel dönüşüm uygulamalarını kapsar nitelikte olduğu görülmektedir. Örneğin estetik, tarihi yapılarda yapılacak değişikliklerde göz önünde tutulması gereken bir kriter olarak karşımıza çıkabilir⁶⁰. Yine kentsel dönüşüm uygulamalarının altında güvenlik gerekçelerinin yanında estetik kaygılar da yatabilir⁶¹.

Kamusal estetiği herkese göre değişkenlik gösterebilen estetik anlayışından ayıran en önemli fark, kamusal estetiğin hukuki düzenlemeler eliyle korunması,

⁵³ Ör, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, m.8.

⁵⁴ **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 617.

⁵⁵ **Kalabalık**, s. 275.

⁵⁶ **Çağlayan** (2022) *İdare Hukuku Dersleri*, s. 291.

⁵⁷ Danıştay 6. Daire, E.2014/8967, K.2016/3504, T.31/05/2016, Lexpera.

⁵⁸ Ör, İmar Kanunu, m.21.

⁵⁹ Ör, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, m.9.

⁶⁰ Danıştay 6. Daire, E.2014/8967, K.2016/3504, T.31/05/2016, Lexpera: “*uyuşmazlık konusu taşınmazın tarihi (...) Camiinin bütünleyici unsuru olan avlunun sokakla olan bağlantısını kesecek nitelikte ve tarihi yapının genel görünümündeki estetikle bağdaşmayan bir yapılaşma şeklinde olduğu, tarihi ve tescilli (...) Camiinin genel görünümü ve kamuya açık kullanımı açısından avlusunun içerisinde zamanla oluşmuş yapılaşmaların korunmasının tarihi dokunun gelecek kuşaklara aktarımını zedeleyici nitelikte olduğu, bu durumun kamu yararına aykırı olduğu anlaşıldığından (...)*”

⁶¹ **Yasin, Melikşah** (2005) “Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Hukuki Boyutu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 60, ss. 105-137, s. 109.

kamusal estetiği bozucu her türlü faaliyetin yaptırıma tabi tutulmasıdır⁶². Kentlerin, çevrenin ya da yapıların özgün estetik özelliklerinin muhafaza edilmesi için alınacak tedbirler, kamu düzeninin kamusal estetik unsurunu ilgilendirir kolluk faaliyetleridir. Yaşanılan kentlerin, çevrenin ya da yapıların estetikten yoksun olması, bireylerin beden ve ruh sağlığı üzerinde etkiler doğurabileceğinden kamusal estetiğin göz ardı edilmesinin kamu düzenini zedeleyeceği açıktır. Sağlıklı kentleşmenin önündeki en büyük engel, günümüzde hızla artan plansız ve aşırı kentleşmedir. Esasen kent estetiği, estetik ilke ve kurallarının kent ölçeğinde uygulanması olup⁶³, çağdaş kentlerin inşası ve sürekliliği, aşırı yapılaşmadan korunmuş, estetik değerlerin gözetildiği, yaşam kalitesini artıran alanların oluşturulması ile mümkün olacaktır⁶⁴.

c. İnsan Onuru

Modern anlayış insan onurunu kamu düzeninin unsurlarından saymaktadır. Bu nedenle kolluk faaliyetleri insan onurunu koruma amacıyla da gerçekleştirilebilecektir. İnsanın sırf insan olması hasebiyle değerli ve saygıyı hak eder bir varlık olması insan onurunu nitelendirebilir. Aslında insan onuru, tüm insanların yalnızca bu özelliklerinden hareketle özel değere sahip olduğuna duyulan inançtır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin birinci maddesi, "*bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar*" hükmünü barındırmaktadır. Anayasa'nın 5. maddesinde, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. İşte insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi, en başta insan onuruna yaraşır bir hayat sürebilmekten geçmektedir. İnsan onuru, bireylerin

⁶² Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 202; Başar, Cemal (2025) "Kamu Düzeninin Modern Unsuru Olarak Kamusal Estetik", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 3, ss. 1309-1362, s. 1325.

⁶³ Sancakdar, Oğuz (2014) "İmar Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Yargı Kararları Işığında Kent Estetiğinin Hukuki Boyutu Üzerine Düşünceler", Yıldırım Uler'e Armağan, ss. 455-471, s. 455.

⁶⁴ Danıştay 6. Daire, E.2016/9808 K.2020/7437, T.10/09/2020, Lexpera. Ayrıca bkz. Danıştay 6. Daire, E.1998/6752, K.2000/4201, T.22/06/2000, Lexpera; Danıştay 6. Daire, E.1996/5362, K.1997/3020, T.17/06/1997, Lexpera.

manevi varlığını ilgilendirmekte olup şeref ve itibar kavramıyla iç içedir⁶⁵. Bir ülkede kamu düzeninin mevcudiyeti ya da bu düzenin ne denli güçlü olduğu, insan onuru ile insan haklarının güvence altına alınıp alınmadığına bakılarak anlaşılabilir⁶⁶. Kolluk marifetiyle bazı faaliyetler insan onuruna aykırı olduğu gerekçesiyle yasaklanabilir, bu faaliyetlere ilişkin caydırıcı ve önleyici tedbirlere başvurulabilir.

Türk Hukuku’nda insan onurunu koruma gerekçesiyle kolluğun müdahalede bulunabildiği alanlardan birisi, radyo ve televizyon faaliyetleridir. Medya hizmet sağlayıcıların uygulamakla yükümlü oldukları ilkelerin sıralandığı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’un 8. maddesinde yayın hizmetlerinin “*insan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olama(yacağı), kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içere(yeceği)*” hüküm altına alınmıştır. Aksi durumda ilgililerin idari yaptırımla karşılaşacakları yine Kanun’da düzenlenmiştir⁶⁷. Bir başka örnek olarak, Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun uyarınca, ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmleri, ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce iletim biçimleri dikkate alınarak belli ölçütler ışığında denetlenecek, değerlendirilecek ve sınıflandırılacaktır. Söz konusu ölçütler, kamu düzeni, genel ahlak, küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasa’daki diğer ilkelerdir⁶⁸. Mevzuatta kolluk faaliyetleri yanında insan onuruna, kamu hizmeti sunumunda da gözetilmesi gereken değerli bir kavram olarak yer verilmektedir⁶⁹.

⁶⁵ Danıştay 13. Daire, E.2017/1459, K.2020/684, T.02/03/2020, Lexpera.

⁶⁶ Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy, s. 290.

⁶⁷ Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, m.32/2.

⁶⁸ Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun, m.3.

⁶⁹ Belediye Kanunu, m.13: “Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.”; Sosyal Hizmetler Kanunu, m.4: “Korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan kişilere hizmet sunumu insan haysiyet ve vakarına yaraşır şekilde yerine getirilir.”

d. Bireylerin Kendilerine Karşı Korunması

Kimi istisnai hallerde bireylerin kendilerine karşı korunması, modern anlayış uyarınca kamu düzeninin unsurlarından biri olarak kabul görmektedir. Trafikte bireylere kendi güvenliklerini temin etmek için kask ya da emniyet kemeri takma zorunluluklarının getirilmesi, bireylerin bizatihi kendilerinin korunması için konulan kamu düzeni kurallarına örnek teşkil etmektedir⁷⁰. Yine tehlikeli durumlarda denize girmenin yasaklanması, bireyler için tehlikeli olabilecek bölgelerin yaya giriş-çıkışına kapatılması, bireyin kendisine karşı korunmasını sağlamak için başvurulmuş tedbirlerdir. Kimi kurallar ise bireyi korumakla birlikte toplumu koruma amacı da güdebilir. Sürücülerin araç kullanırken telefon kullanmasının yasaklanması, araç muayenelerinin düzenli yaptırılması, yollar için hız sınırlarının belirlenmesi, belirli dönemlerde araçlarda kış lastiği kullanılmasının zorunlu kılınması gibi kurallar, hem bireyin hem de toplumun diğer fertlerinin can ve mal güvenliklerini korumak adına konulmuş kurallardır.

II. BİR KAMU DÜZENİ SORUNU OLARAK GÜRÜLTÜ

A. GÜRÜLTÜ KAVRAMI

“Aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü”⁷¹ olarak gürültü, günlük faaliyetlere makul olmayan şekilde giren, istenmeyen veya rahatsız edici sesler olarak tanımlanabilir⁷². Bilimsel açıdan “düzensiz ses” şeklinde nitelendirilen gürültü, hoş gitmeyen ve rahatsız edici duygulara sebebiyet veren akustik olgu, beğenilmeyen ve istenilmeyen sesler topluluğudur⁷³. Akustik kirlilik de

⁷⁰ Gözler/Kaplan, s. 526.

⁷¹ TDK Sözlük, (Çevrimiçi) <<https://sozluk.gov.tr/>> s.e.t. 06.09.2025.

⁷² Kumar, Brind/Oberoi, Sharad V./Goenka, Akash (2004) “A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution”, Workshop on Environmental Pollution: Perspectives and Practices, India, ss. 53-65, s. 53; Kumar, Brind/Oberoi, Sharad V. (2009) “Noise Pollution: Legislative Aspects and Concerns”, Ed. P. Mohan, in Noise Pollution & Environmental Concerns, Amicus Books, ICFAI University, ss. 1-28, s. 1.

⁷³ Müminoğlu, Yasemin/Yıldız, Teoman (2019) Gürültü Kirliliğinin İncelenmesi-Ege Üniversitesi Kampüsü Örneği, Konya, Çizgi Kitabevi, s. 9.

denilen gürültü⁷⁴, akustik açıdan dinlenmekte olan seslere karışan istenmeyen herhangi bir sestir. Rutin aktiviteleri sekteye uğratan, yaşam kalitesini azaltan, huzursuzluk hissi yaratan ses, istenmeyen sestir⁷⁵. Birbiriyle armonik olmayan değişik frekanslı çok sayıda titreşimin birbiri üstüne gelmesi nedeniyle gürültü müzikten ayrılır. Bu haliyle gürültü, bilgi iletimi sırasında dış ortamdan gelip rahatsızlık veren, canlılar üzerinde olumsuz etkiler bırakan⁷⁶ anlamsız simgelerden oluşmaktadır⁷⁷. Yapılan nitelendirmelerden yola çıkılarak söylenebilir ki gürültünün karakteristik özelliği, uyumsuz, düzensiz ve istenmeyen seslerden oluşup rahatsızlık vermesidir⁷⁸.

Gürültü yaratan etkenler çok çeşitlidir. Rahatsızlığa neden olacak seviyedeki araç, motor, makine, müzik ya da insan sesi gürültü kaynağı olarak kabul edilir⁷⁹. Bunun yanında örneğin başboş köpeklerin gece vakti durmaksızın ulumaları ya da havlamaları bile, gürültü yaratıp rahatsızlık verebilir. Fiziksel ve dışsal bir olgu olarak gürültü, dinleyen için herhangi bir anlam ifade etmeyen, aksine dinleyene huzursuzluk veren ses topluluğundan ibarettir. Dinleyen için anlam ifade etmeyen sesler gürültü sayılabileceği gibi sesin fazla olması ya da kendini sürekli monoton biçimde tekrarlaması karşı tarafı son derece rahatsız edici boyuta ulaşabilir. Gürültünün verdiği rahatsızlık kimi zaman öyle bir noktaya ulaşabilir ki, doktrinde gürültünün rahatsız edici etkisine dair verilen ilginç örnekte, Çin’de M.Ö. üçüncü yüzyıla kadar, tehlikeli suçlarda insanları asmak yerine işkence etmek için gürültünün kullanıldığı aktarılmaktadır⁸⁰.

⁷⁴ **Toprak, Remzi/Aktürk, Nizami** (2004) “Gürültünün İnsan Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri”, *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, C. 61, S. 1, ss. 49-58, s. 56.

⁷⁵ **Temiz Gül, Yağmur** (2024) “Çevrenin Ceza Hukukuyla Korunması Kapsamında ‘Gürültü’”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, ss. 781-829, s. 788.

⁷⁶ **Keleş, Ruşen/Ertan, Birol** (2018) *Çevre Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin Yayıncılık, s. 65.

⁷⁷ **Güler, Çağatay/Çobanoğlu, Zakir** (1994) *Gürültü*, Ankara, Aydoğdu Ofset, s. 11.

⁷⁸ **Özkurt, Haşım** (2023) “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi”, *DÜHFD*, C. 28, S. 48, ss. 159-184, s. 162.

⁷⁹ **Çağlayan, Ramazan** (2006) *İdari Yaptırımlar Hukuku*, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, s. 209.

⁸⁰ **Singh, Narenda/Davar, SC** (2004) “Noise Pollution - Sources, Effects and Control”, *Journal of Human Ecology*, 16(3), ss. 181-187, s. 181. Ayrıca bkz. **McManus Francis/McKenzie Andy** (2023) *Noise and Noise Law*, Edinburgh, Edinburgh University Press, s. 1.

Kısık sesin duymayı zorlaştırarak rahatsızlık verebileceği savunulabilir ancak bu ses gürültü olarak nitelendirilmez⁸¹. Sesin gürültü halini alması farklı bir olgu olup bunun meydana gelebilmesi için ses dalgasının, ses basıncı düzeyinin, sesin frekans ya da biçiminin değişiklik göstermesi, şiddet ve yüksekliğinin normal seviyenin üzerine çıkması gerekir. Sesin nesnel bir kavram olarak varlığı ve ölçülebilirliği mümkün olup kişiden kişiye değişiklik göstermezken; sesin gürültü olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği kişiden kişiye değişebilir. Bu anlamda ses nesnelken; gürültü öznel⁸². Zira bir sesin herkes tarafından her durumda aynı şekilde algılandığını söylemek mümkün değildir. Bazen fizyolojik ya da psikolojik sebeplerle, bazen de ortam ve şartlara göre sesin gürültü olarak algılanıp değerlendirilmesi söz konusu olabilir. Örneğin güzel bir müzik, konstantre olmaya ya da uyumaya çalışan bir kişiyi rahatsız ediyorsa, bu onun için gürültüdür⁸³. Bir müzik, ruh hali dingin olan kişi için keyif verici olabilirken gergin yahut hasta bir kişi için gürültü olarak algılanabilir. Dolayısıyla sesin gürültü olarak algılanması, kişinin hassasiyeti ve ruhsal durumu, bulunulan ortam ya da gürültünün kaynağı gibi faktörlere göre farklılık gösterebilir. Buna göre koşullar bir sesin rahatsız edici olmasına neden oluyorsa herhangi bir ses gürültü halini alabilir.

Hangi seslerin gürültü olarak nitelendirileceği bahsinde ise karşımıza ölçüt problemi çıkmaktadır. Sesin insan kulağına göre şiddetinin tespiti için kullanılan ölçü, ses ölçümünde başvuru olan “desibel (dB)”dir⁸⁴. Normal şartlarda konuşma sesinin şiddeti 30 ila 60 dB arası olup sesin şiddeti bu seviyenin üzerine çıkarsa gürültü oluşur⁸⁵. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre, 65 dB’nin üzerindeki gürültü, gürültü kirliliği olarak kabul edilir. Gürültü 75 dB’nin üzerindeyse tehlikeli hale gelir. Gündüzleri 65 dB’nin üzerindeki seviye gürültü kirlili-

⁸¹ **Kaypak, Şafak** (2019) “Kent Yaşamında Gürültü Kirliliği ve Hukuksal Politikaya Yansıması”, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, ss. 91-104, s. 93.

⁸² **Kaypak**, s. 93.

⁸³ **Kumar/Oberoi/Goenka**, s. 57.

⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **McManus/McKenzie**, s. 17 vd.

⁸⁵ **Özdemir, Şevket** (1997) Temel Ekoloji Bilgisi ve Çevre Sorunları, Ankara, Hatipoğlu Yayınları, s. 145.

ğine sebep olurken, geceleri atmosferde 30 dB’nin üzerindeki seviyelerde dirlendirici bir uyku mümkün olmaz⁸⁶.

Görünmez, sinsi ve yavaş⁸⁷ olup kalıcı izler bırakan gürültü, sağlıklı yaşam koşullarının temini önündeki potansiyel bir tehlikedir. Gürültü, temelde insanların zihinsel, fiziksel, duygusal ve psikolojik iyilik hali ile ilişkilendirilmektedir. Gürültü istenmeyen durum olarak canlıları etkilediği için kirlilik ögesi olarak düşünülmekte ve gürültü kirliliği, kavram olarak literatürde kendine yer bulmaktadır⁸⁸. Havada yayılmasına karşın herhangi bir kalıntı bırakmadığından hava ya da su kirliliği gibi belirgin bir hal almasa da, bir kirlilik türü olarak gürültü⁸⁹, sadece insanların değil birçok canlının sağlığını, refahını bozmasıyla son derece önemli, hatta kimi zaman geri dönülmez sonuçlara neden olabilir. Gürültünün canlılar üzerindeki çarpıcı etkisi hakkında sadece bir örnek olarak, ABD’deki Milli Park Hizmeti (“*National Park Service-NPS*”)’ne göre gürültü kirliliği, muazzam bir çevresel etkiye sahip olup yaban hayatına ciddi zararlar vermektedir. Şöyle ki uzmanlar, gürültü kirliliğinin hayvanların üreme döngülerine ve yetiştirilme süreçlerine müdahale edebildiğini, hatta bazı türlerin neslinin tükenmesini hızlandırdığını söylemektedir⁹⁰. Hayvanlar yön, yiyecek, eş bulmak ya da yırtıcılardan kaçınmak gibi sebeplerle çeşitli sesler kullanmaktadır. Gürültü hayvanların bu sesleri duymalarını güçleştirip onların hayatta kalmalarını zorlaştırmaktadır⁹¹. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, gürültü nedeniyle tehdit altında bulunan türler arasında kuşlar, balıklar, memeliler, yumuşakçalar, sürüngenler gibi karada ve suda yaşayan birçok canlı türü bulunmak-

⁸⁶ **Ruzaik, Fareena** (2020) “Impacts of Noise Pollution on People’s Health Dwelling in Surrounding Areas of Industrial Zones of Gampaha District in Sri Lanka”, *International Journal of Humanities and Social Science Research*, Vol. 6 Issue 6, ss. 131-138, s. 132.

⁸⁷ **Singh/Davar**, s. 181.

⁸⁸ **Keleş, Ruşen/Hamamcı, Can/Çoban, Aykut** (2009) *Çevre Politikası*, Ankara, İmge Kitabevi, s. 172.

⁸⁹ Gürültü bir tür “*atmosferik* (‘*atmospheric*’)” kirliliktir. Bkz. **Kumar/Oberoi/Goenka**, s. 57.

⁹⁰ (Çevrimiçi) <<https://www.iberdrola.com/sustainability/what-is-noise-pollution-causes-effects-solutions>> s.e.t. 09.09.2025.

⁹¹ **Bhagora, Fateh Singh** (2015) “Noise Pollution”, *IJARASEM*, Vol. 2, Issue 6, ss. 2557-2562, s. 2557.

tadır⁹². Bulundukları yeri terk edemeseler bile bitkilerin dahi gürültüden rahatsız olup buna tepki verdikleri ileri sürülmektedir⁹³.

Kayıtlara geçmiş insanlık tarihi boyunca gürültü, toplumların karşılaştığı bir sorun olmuştur. Antik Roma'da geceleri şehir sokaklarında tekerlekleri taş döşeli yollar da gürültü çıkaran savaş arabaları, vatandaşların uykusunu bozup rahatsızlık yaratmaması amacıyla yasaklanmıştır. Yüzyıllar sonra Ortaçağ Avrupa'sındaki bazı şehirlerde, at arabaları ve atların gece kullanımına kısıtlamalar getirilmiş ya da taş döşeli yollar samanla kaplanarak gürültü azaltılmış, böylece halkın huzurlu uyku uyuması sağlanmaya çalışılmıştır. Daha yakın tarihteyse ABD Anayasası'nın hazırlanma sürecinde Philadelphia'da anayasa yapımcılar, çalışmalarının gürültüyle kesintiye uğraması için çevredeki taş sokakları toprakla kaplatmıştır. Bu örnekler, insanlığın tarih boyunca gürültünün iki temel sakıncasından korunmaya çalıştığını göstermektedir: uykunun bölünmesi ve yoğun dikkat gerektiren işlerin sekteye uğraması⁹⁴.

Dikkat çekici olan nokta, modern yolların (kara, demir, deniz ve hava) hala en önemli çevresel gürültü kaynaklarını oluşturmasıdır⁹⁵. Dahası artan kentsel büyüme ve nüfus nedeniyle gelecekte de gürültüden etkilenen insan sayısında önemli bir düşüş beklemek gerçekçi görünmemektedir⁹⁶. Artık gürültü yüzlerce farklı kaynaktan yayılabildiğinden söz konusu çeşitlilik, gürültünün sınıflandırılmasını da güçleştirmektedir⁹⁷. Doktrinde farklı şekillerde yapılmış çok sayıda sınıflandırma olduğunu hatırlatmakla birlikte⁹⁸ gürültü, alıcı ve kaynakların

⁹² (Çevrimiçi) <<https://www.pechom.com.tr/blog/gurultunun-hayvanlar-uzerindeki-etkileri>> s.e.t. 09.09.2025.

⁹³ Özdemir, s. 148.

⁹⁴ Goines, Lisa/Hagler, Louis (2007) "Noise Pollution: A Modern Plague", Southern Medical Journal, Vol. 100, No. 3, ss. 287-294, s. 288.

⁹⁵ Goines/Hagler, s. 288.

⁹⁶ Bhagora, s. 2558.

⁹⁷ Sezgin, Sezgin/Mutlu, Ahmet (2017) "Ülkemizde Gürültü Farkındalığı Sorunu: Şişli Örneği", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19/2, ss. 676-700, s. 679.

⁹⁸ Örneğin gürültü, insan etkisi bakımından doğal ve yapay gürültü; çıktığı yer bakımından mekan içi ve dışı gürültü; çeşidi bakımından yerleşim yerlerinden, ulaşımdan, sanayiden, şantiyelerden ve eğlence mekanlarından kaynaklanan gürültü olarak sıralanabilir. Bkz. Kaypak, s. 94.

çevrede bulundukları yerlere ve yayılma kanallarına göre iki grupta incelenebilir: açık alandaki gürültü kaynakları ve yapı içindeki gürültü kaynakları⁹⁹.

Yukarıda bahsi geçtiği üzere, açık alandaki gürültü kaynaklarının önde geleni, kara, demir, deniz ve hava yolu gürültülerinden oluşan ulaşım gürültüleridir. Ulaşım gürültüleri araçların oluşturduğu kirlilik olup ulaşım araçlarından yayılan gürültünün başlıca kaynakları, motorlu araçlar, trenler, gemiler ve uçaklardır. Kara yollarında araç motor, egzoz, fren ve kornaları gürültünün başlıca sebebi iken, havaalanları ve bazı özel yapım uçaklar, yüksek gürültü düzeyi ile gürültü sıralamasında ön sıralarda yer almaktadır¹⁰⁰. Özellikle kara yolu trafik gürültüsünün toplum üzerindeki etkisi, yol konumu ve tasarımı, arazi kullanım planlama ve yöntemleri, bina tasarımı, araç standartları ve sürücü davranışı gibi çeşitli faktörlere bağlıdır¹⁰¹. Araç sayısının ve araçların motor güçlerinin artması, her geçen gün artan sabırsızlığıyla sürücülerin araç kornalarına daha sık başvurması, ses duvarını aşan uçakların geliştirilmesi gibi etkenler, mevcut gürültüyü daha yukarıya çekmektedir. Ulaşım gürültülerinin yanında endüstri, inşaat ve eğlence kaynaklı gürültüler, açık alandaki başlıca gürültü kaynaklarıdır. Yapı içi gürültü kaynaklarına ise şu örnekler verilebilir: konuşma, yürüme, koşma ya da yükseltilmiş müzik sesleri, ev aletlerinin gürültüleri, darbe ya da eşya kaynaklı gürültüler, çeşitli makine ve donanım (ör, asansör, tesisat) gürültüleri¹⁰². Görüldüğü üzere, ulaşım, endüstri, inşaat, eğlence kaynaklı olmak üzere gürültünün, kentte yaşayan insanları daha çok etkilediği savunulabilirse de, günümüzde kırsalda yaşayan insanlar da çeşitli gürültülere maruz kalarak bundan zarar görebilmektedir¹⁰³.

⁹⁹ Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu, (Çevrimiçi) <<https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/cevresel-gurultu-olcum-ve-degerlend-rme-kilavuzu-20230811134720.pdf>> s.5, s.e.t. 06.09.2025. Ayrıca bkz. **Keleş/Hamamcı/Çoban**, s.173.

¹⁰⁰ **Özdemir**, s.146.

¹⁰¹ **Kumar/Oberoi**, s.4.

¹⁰² Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu, s.5.

¹⁰³ **Singh/Davar**, s.181.

B. GÜRÜLTÜYÜ ÖNLEMeye YÖNELİK BAŞLICA HUKUKİ DÜZENLEMELER

İnsanların huzur ve sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek desibel aralıkları belirlenmek suretiyle gürültüyü önlemek için hukuki düzenlemeler sevk edilmektedir. Dünyada bu amaçla birçok hukuki düzenleme yapıldığı, bu düzenlemeler aracılığıyla gürültü kirliliğinin önlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Türk Hukuku'na geçmeden karşılaştırmalı hukuktan örnekler vermek gerekirse, ABD, İngiltere, Japonya gibi gelişmiş ülkelerde gürültü kirliliğine ilişkin uzun süredir yürürlükte olan kanunlar yapılmıştır¹⁰⁴. Gürültüyü önlemeye yönelik ilk kanun örneklerinden biri, 1972 tarihli ABD Gürültü Kontrol Kanunu'dur. Pek çok ülke için yol gösterici olan bu Kanun, gürültüyle mücadele için işlevsel sayılabilecek hükümler barındırmaktadır¹⁰⁵. Kanun, ulusal bir politika çerçevesinde gürültünün kontrol altında tutulabilmesi için bilim, teknoloji ve hukuk alanlarından uzmanlardan teşekkül eden, gürültü kontrolü için politikalar ve programlar oluşturmakla görevli bir merkezi kurulun oluşturulmasını; gürültü probleminin teknik niteliğinden hareketle gürültü kirliliğinden doğan uyuşmazlıklara bakmak için özel yargılama usullerinin tatbik edildiği özel ihtisas mahkemelelerinin ihdas edilmesini; gürültüden muzdarip olanların hızlı ve tatmin edici yardıma ulaşmalarını sağlayacak idari bir yapının kurulmasını öngörmektedir¹⁰⁶.

İngiltere'de yerleşim alanlarındaki gürültü şikayetlerine yönelik 1996 tarihli Gürültü Kanunu, özellikle konutlardaki yaşam kalitesini artırmayı amaçlamakta, aşırı gürültüye neden olanlar için ceza hükümleri içermekteyken; 1974 tarihli Kirliliğin Kontrolü Kanunu, inşaat gürültüsüne ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Ayrıca 1990 tarihli Çevre Koruma Kanunu, gürültüyü azaltmak adına olası rahatsızlıkları izlemek, bölge sakinleri tarafından yapılan şikayetleri araştırmak, mevcut rahatsızlıkları durdurmak ve önlemek konusunda yerel makamları yetkilendirmektedir. Bir faaliyetin rahatsızlık verici olarak nitelendirilmesi için devam eden veya tekrarlanan bir faaliyet olması gerekir; tek seferlik bir olay

¹⁰⁴ Kumar/Oberoi/Goenka, s.62.

¹⁰⁵ Temiz Gül, s.791.

¹⁰⁶ Kumar/Oberoi/Goenka, s.62.

genellikle Kanun kapsamında değerlendirilmez¹⁰⁷. Gürültüyle mücadelede halkın katılımını ön plana alan Japonya’da, insanların gürültü şikayetleri kayıt altına alınmakta ve yoğun şikayet alınan bölgeler için hayata geçirilen özel önlemlerle gürültü seviyesinde kontrol sağlanmaya çalışılmaktadır¹⁰⁸.

Avrupa Birliği özelinde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 25.06.2002 tarih ve 2002/49/EC sayılı çevresel gürültünün değerlendirilmesi ve yönetimine ilişkin bir direktif kabul edilmiştir. Direktif, Avrupa’nın temel çevre sorunlarından biri olarak görülen çevresel gürültüye maruz kalmanın neden olduğu rahatsızlık da dahil olmak üzere çevresel gürültünün zararlı etkilerinin önlenmesi veya azaltılması amacıyla ortak bir yaklaşım, bir yol haritası ortaya koymaktadır. Bu yol haritası uyarınca üye devletlerde, gürültü haritalaması yoluyla çevresel gürültüye maruziyetin belirlenmesi; çevresel gürültü ve etkileri hakkında halkın aydınlatılması; gürültü haritalaması sonuçlarına dayalı biçimde çevresel gürültüyü önlemek ve azaltmak, iyi olduğu durumlardaysa çevresel gürültü kalitesini korumak için eylem planlarının benimsenmesi aşamaları uygulamaya konulacaktır¹⁰⁹.

Türk Hukuku’nda gürültüyü önleme yönelik başlıca hukuki düzenlemeleri incelemeye Anayasa ile başlamak gerekir. Gürültü kirliliğinin çevre üzerindeki çarpıcı etkileri düşünüldüğünde, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu söyleyen Anayasa m.56, Devlete ve vatandaşlara çevreyi geliştirme, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önleme ödevi yüklemektedir. Devlet, kişilerin hayatını beden ve ruh sağlığı içerisinde sürdürebilmesi için hizmet vermekle de yükümlü kılınmıştır. Anayasa’daki düzenlemenin yanı sıra, Çevre Kanunu’nun 14. maddesinde gürültüye ilişkin hüküm sevk edilmektedir. Buna göre, *“kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını*

¹⁰⁷ “Nuisance Complaints”, (Çevrimiçi) <<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8040/CBP-8040.pdf>> s.3-11-12. s.e.t. 06.09.2025.

¹⁰⁸ Lumpur, Kuala (1987) “Report Regional Workshop on Noise Abatement and Control”, World Health Organization, s.3’ten aktaran **Temiz Gül**, s.791.

¹⁰⁹ (Çevrimiçi) <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:189:0012:0025:en:PDF>> s.e.t. 07.09.2025.

bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır. Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır.” Bahsi geçen yönetmeliklerle belirlenen önlemleri ya da gerekli izinleri almayanlar, standartlara aykırı biçimde gürültü ve titreşime neden olanlar hakkında Kanun idari para cezası öngörmektedir¹¹⁰. Yine İmar Kanunu, arsalarda, evlerde ve sair yerlerde umumun sağlık ve selametini ihlal eden, gürültü çıkaran yerlerin bu mahzurlarının giderilmesi ve gürültüye sebebiyet verilmemesi gerektiğini hüküm altına almaktadır¹¹¹.

Gürültünün önlenmesine ilişkin bir diğer düzenleme olarak Kabahatler Kanunu’nun 36. maddesinden bahsedilecek olursa, söz konusu düzenleme, başkalarının huzur ve sükununu bozacak biçimde gürültüye sebep olan kişinin idari para cezası ile cezalandırılacağını; fiil ticari işletme faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirildiği takdirde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye ilk fıkrada yazılandan daha ağır bir idari para cezasının gündeme geleceğini belirtmektedir¹¹². Gürültü kabahati¹¹³ nedeniyle idari para cezası verme yetkisi kolluk veya beledi-

¹¹⁰ Çevre Kanunu, m.20. Bkz. Danıştay 14. Daire, E.2011/1944, K.2012/2098, T.28/03/2012, Lexpera: “(...) davacıya ait işletmeden kaynaklanan gürültünün Yönetmelikte öngörülen standartların üzerinde olduğunun saptanması üzerine kanunda öngörülen cezanın verilmesine ilişkin dava konusu işlemden hukuka aykırılık bulunmadığından, aksi yönde verilen mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir.”

¹¹¹ İmar Kanunu, m.40: “Arsalarda, evlerde ve sair yerlerde umumun sağlık ve selametini ihlal eden, şehircilik, estetik veya trafik bakımından mahzurlu görülen enkaz veya birikintilerin, gürültü ve duman tevliiden tesislerin hususi mecra, lağım, çukur, kuyu; mağara ve benzerlerinin mahzurlarının giderilmesi ve bunların zuhuruna meydan verilmemesi ilgililere tebliğ edilir. Tebliğde belirtilen müddet içinde tebliğe riayet edilmediği takdirde belediye veya valilikçe mahzur giderilir; masrafı %20 fazlasıyla arsa sahibinden alınır veya mahzur tevli edenlerin faaliyeti durdurulur.”

¹¹² Gürültüyle ilişkili Kanun’da başka bir düzenleme de vardır. Kabahatler Kanunu m.37, “mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi(nin)” idari para cezasıyla cezalandırılacağını öngörmektedir.

¹¹³ Ayrıca Türk Ceza Kanunu’nun 123. maddesinde “kişilerin huzur ve sükununu bozma”; 183. maddesinde “gürültüye neden olma” suçları düzenlenmektedir.

ye zabıtasına aittir. Mevzuatta başka gürültü düzenlemeleri de mevcuttur. Örneğin Karayolları Trafik Kanunu’nun 30. maddesi uyarınca, çevredekileri rahatsız edecek derecede gürültü yapan araçları kullanan sürücüler para cezası ile cezalandırılacak; gerekli hallerde araç trafik zabıtasınca trafikten men edilecektir¹¹⁴. Ayrıca Kanun’da araçların gürültü çıkaracak şekilde yüklenmesi yasaklanmakta; aksi durum için idari para cezası öngörülmektedir¹¹⁵.

Çevre Kanunu’nun 14. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliklerden biri, Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği’dir. Yönetmeliğin amacı¹¹⁶, “*çevresel gürültünün*¹¹⁷ *çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi, gürültü haritaları ve gürültü eylem planlarının hazırlanması, çevresel gürültünün azaltılması için gürültü kontrol tedbirlerinin uygulanması ve çevresel gürültü yönetimi çalışmaları hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesidir.*” Endüstriyel faaliyetler, ulaşım, inşaat, müzik yayını ve işyerinden kaynaklanan çevresel gürültü ve titreşimin kontrolüne dair usul ve esasları belirleyen¹¹⁸ bu Yönetmelik, evsel faaliyetlerden ya da komşulardan kaynaklanan, işyerlerinde çalışanların maruz bırakıldığı, ulaşım araçlarının içerisindeki ve askeri alanlardaki askeri faaliyetlerden kaynaklı gürültüleri kapsam dışı bırakmaktadır¹¹⁹. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Bakanlık), Bakanlık İl Müdürlükleri, Çevre Kanunu uyarınca yetki devri yapılması halinde büyükşehir, il, ilçe, belde belediyeleri ve il özel idareleri, Yönetmeliğin ihlali durumunda idari yaptırım uygulamakla yetkilidir¹²⁰. Bu yönetmeliğe aykırı davranışlar hakkında Çevre Kanunu’nun 20. maddesindeki idari yaptırımlar tatbik edilecektir¹²¹. Her türlü yapı,

¹¹⁴ Ayrıca bkz. Karayolları Trafik Kanunu, m.32.

¹¹⁵ Karayolları Trafik Kanunu, m.65.

¹¹⁶ Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.1.

¹¹⁷ Yönetmelik’e göre çevresel gürültü, “*endüstriyel faaliyetler, ulaşım araçları, eğlence ve rekreasyon, inşaat ve işyerlerinden kaynaklanan istenmeyen sesler*”dir. Bkz. Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.4/1-f.

¹¹⁸ Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.2/1.

¹¹⁹ Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.2/2.

¹²⁰ Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.5.

¹²¹ Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.20.

bina, tesis ve işletmenin işletimi ve kullanımı esnasında insanların maruz kalacağı, bina içinden veya dışından kaynaklı gürültüyle mücadele¹²² için ise yine Çevre Kanunu'nun 14. maddesine dayanılarak hazırlanmış Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik yürürlüktedir.

Mevzuattan hareketle, bir çevre sorunu olan gürültü kirliliği ile mücadelede görevli makam ve birimlere yakından bakmak gerekirse, konuya Bakanlıktan söz açmakla başlanmalıdır. Zira Bakanlık, faaliyetleriyle katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturma olası her türlü tesis ve faaliyetleri izlemek, denetlemek, izinlerini vermek, gürültüyü kontrol etmekle görevli ve yetkili kılınmıştır¹²³. Bakanlığın hizmet birimlerinden olan Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü¹²⁴ ve Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü¹²⁵, gürültüyle mücadele konusunda görevli ve yetkili kılınmış birimlerdir. İlde huzur ve güvenlik ile kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valiye; ilçede kaymakama tanınmıştır. Vali ve kaymakam bu yönde gereken kararları alıp tedbirlere başvurabilir¹²⁶. Belediyelerde belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gerekli önlemleri almakla görevli ve yetkili

¹²² Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik, m.1-2.

¹²³ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.97/1: “c) Faaliyetleri sonucu alıcı ortamlara katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturma muhtemel her türlü tesis ve faaliyetin, çevresel etkilerini değerlendirmek; alıcı ortamlar ile ilgili ölçüm ve izleme çalışmalarını yapmak; bahse konu tesis ve faaliyetleri izlemek, izin vermek, denetlemek ve gürültünün kontrol edilmesini sağlamak”

¹²⁴ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.103/1: “b) Hava kalitesinin korunması, hava kirliliği, gürültü ve titreşimin azaltılması veya bertaraf edilmesi için hedef ve ilkelerin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak; temiz hava eylem planları yapmak ve yaptırmak; konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli çalışmalar yapmak, ölçüt ve standartları belirlemek”

d) Serbest bölgeler dâhil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü ve titreşim ile ilgili ölçütleri belirlemek”

¹²⁵ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.104/1: “ç) Serbest bölgeler dâhil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü, titreşim ve iyonlaştırıcı olmayan radyasyon ile ilgili faaliyetleri izlemek, yeraltı ve yerüstü sularına, denizlere ve toprağa olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak”

¹²⁶ İl İdaresi Kanunu, m.11 ve m.32.

merci, belediye başkanıdır¹²⁷. Vali, kaymakam ve belediye başkanı, bahsi geçen görev ve yetkilerinde kolluktan faydalanacaktır.

Gürültünün önlenmesinde kolluğun rolü vazgeçilmezdir. Zira gürültüye atfedilen mevzuatın tatbiki ve pratikte sonuç vermesi, kolluk tarafından gerçekleştirilecek etkin denetim, izleme, önleme ve son verme faaliyetleri ile mümkün olacaktır. Bu noktada polis, jandarma, sahil güvenlik ve belediye zabıtası, gürültüyle mücadelede rol alacak kolluk birimleri olarak çevre kolluğu ile birlikte zikredilmelidir. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca polis, “*şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 24 ten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkının rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar(ı)*” bundan menedecektir. Mevzuatta neredeyse aynı düzenlemeye jandarma için de rastlanmaktadır¹²⁸. Bu yönde Danıştay’ın, kamu düzeni için gerekli tedbirleri almanın polisin sorumluluk alanına dahil olup gürültüyü önleyici tüm faaliyetlerin de kamu düzenine ilişkin olduğunu; Bakanlığın çevre denetiminden sorumlu personel bakımından sınırlı kapasitesinin bulunduğu ve çevre denetiminin bu personelce yeterince ve sağlıklı şekilde gerçekleştirilmesinin güç olduğu dikkate alındığında polisin bu kapsamdaki faaliyetleri tespit konusunda yetki ve görevinin bulunduğunu; sorumluluk alanı kapsamında jandarma tarafından da aynı faaliyetlerin gerçekleştirilebileceğini kabul eden kararı dikkatlere sunulmalıdır¹²⁹.

Polis ve jandarmanın yanı sıra sahil güvenlik, kamunun huzur ve sükununu bozan, kanunlara aykırı faaliyetlere engel olmakla¹³⁰; huzur ve güvenlik ile kamu esenliğinin sağlanması amacıyla mülki amirlerin verdiği karar ve emirleri uygu-

¹²⁷ Belediye Kanunu, m.38.

¹²⁸ Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, m.21: “(1) Mesken içinde ve dışında saat yirmidörtten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkının rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar jandarma tarafından menolunur. Bu yasağı dinlemeyenler hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile 5237 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.”

¹²⁹ Danıştay 6. Daire, E.2021/8268, K.2023/560, T.19/01/2023, Lexpera. Ayrıca bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E.2019/616, K.2019/6248, T.05/12/2019, Lexpera.

¹³⁰ Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, m.9/1-d.

lamakla¹³¹ görevli ve yetkili kılınmış bir başka kolluk birimidir. Nihayet belediyelerde belediye zabıtası, “*beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli*”dir. Belediye meclisince belirlenen emir ve yasaklara riayeti sağlamakla görevli olan belediye zabıtası, emir ve yasaklara riayet etmeyenlere ilgili mevzuattaki ceza ve diğer yaptırımları tatbik eder¹³².

C. KAMU DÜZENİNE ETKİSİ BAKIMINDAN GÜRÜLTÜ

Artan bilimsel kanıtlar, gürültünün yalnızca bir “rahatsızlık” olmanın çok ötesinde olduğunu göstermektedir. Rahatsızlık, bireyin kendisine zarar verdiğine inandığı herhangi bir etken veya koşulla ilişkili hoşnutsuzluk olarak tanımlanır. Rahatsızlık kavramı, gürültüyle ilişkili geniş olumsuz tepkileri tam olarak karşılamaz. Bu tepkiler arasında öfke, hayal kırıklığı, memnuniyetsizlik, geri çekilme, çaresizlik, depresyon, kaygı, dikkatin dağılması, huzursuzluk ve tükenmişlik bulunur. Gürültü üzerinde kontrol sahibi olamama hissi bu tepkileri biraz daha şiddetlendirir¹³³.

Diğer kirlilik türlerinde olduğu gibi, gürültü kirliliğinin de geniş kapsamlı toplumsal yansımaları vardır¹³⁴. Kamunun maddi düzenini bozan bazı olaylar, kamu düzeninin birden çok unsuru üzerinde etki gösterebilir ki, bu olaylardan birisi de kamu düzenini bozucu etki yaratan gürültüdür. Belki ilk bakışta gürültünün dirlik ve esenlik ile sağlık üzerindeki sakıncaları akıllara gelebilirse de, güvenlik unsuru açısından dahi gürültü menfi durumlara yol açabilir. Zira önü alınamadığı takdirde gürültü kaynaklı münferit bir olay, güvenliği tehdit edici boyuta ulaşabilir¹³⁵. Öte yandan, yargı kararlarına da yansıdığı üzere, gürültü yaratabilecek bir faaliyete, güvenlik, dirlik ve esenlik ile sağlık yönünden sakıncalı bulunarak engel olunabilir. Örneğin, içkili lokanta olarak faaliyet göstermek için işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddi

¹³¹ Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, m.36.

¹³² Belediye Kanunu, m.51.

¹³³ Goines/Hagler, s.291.

¹³⁴ Goines/Hagler, s.287.

¹³⁵ Konuya ilişkin bkz. AYM, E.1963/193, K.1964/9, T.29/01/1964, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, C.1, S.2, Y.1971, s.59. (Çevrimiçi) <<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kadikoyde-gurultu-gerginligi-polis-mahallede-genis-guvenlik-onlemi-aldi-42132101>> s.e.t. 10.09.2025.

üzerine açılan davada Danıştay, ilçe emniyet müdürlüğü tarafından hazırlanan yazıyı da dikkate almak suretiyle ruhsat başvurusu reddine ilişkin dava konusu işlemi hukuka uygun bulmuştur. Kararında Yüksek Mahkeme, açılmak istenen işletme her ne kadar içkili yer krokisi içerisinde olsa da, yeni açılacak işletmelerin bölgede gece geç saatlere kadar sürecek daha yoğun trafik ve insan sirkülasyonuna yol açacağı, araçlar ve eğlence yerlerinden yayılanlar başta olmak üzere zararlı ve istenmeyen seslerin çevresel gürültüye neden olacağı, işyerlerinin üst kısımlarının ikametgah olarak kullanılmasından ötürü bu durumun mevcut şikayet sayısını hatırı sayılır şekilde artıracığı, gürültünün bireylerin huzur ve sükunu ile beden ve ruh sağlığının bozulmasına sebebiyet vereceği, gece geç saatlere kadar açık olan işletmeler nedeniyle polisin asayiş sağlama ve kamu esenliğini temin etmede güçlük çekeceği, böyle bir durumun genel emniyet ve asayiş yönünden sakıncalı olacağı kanaatini paylaşmıştır¹³⁶.

Gürültü kamu düzeni unsurlarından dirlik ve esenliği bozan en yaygın hallerdendir. Zira dirlik ve esenlik bozulmak istenirse bunun en kolay ve pratik yolu, gürültü yapmaktır¹³⁷. Kamunun dirlik ve esenliği, gürültüden uzak bir çevrede yaşamaktan geçtiği için kamunun huzur ve sükunu için vazgeçilmez olan gürültüsüz bir çevre, kamu düzeni için olmazsa olmazdır. Öyle ki hayatın normal akışı içerisindeki devamlılığı olan genel sükun ve düzen, kamu düzeni ile eş değer görülmektedir¹³⁸. Topluma huzurlu ve sessiz bir çevrede yaşama imkanının sunulmadığı yerde kamu düzeninin varlığından bahsedilemez. Maa- lesef günümüzün gürültü sorunu, geçmişteki toplumların deneyimlediği gürültü sorunlarını gölgede bırakmaktadır. Artan nüfus, kentleşme, teknolojik gelişmeler, toplumsal olaylar, insanların azalan duyarlılığı, gelenek-görenek-âdet olduğu söylenen kimi etkinlikler¹³⁹, toplum hayatını olumsuz yönde etkileyip dirlik

¹³⁶ Danıştay 10. Daire, E.2016/5235, K.2020/5041, T.18/11/2020, Lexpera. Aynı yönde bkz. Danıştay 10. Daire, E.2016/15292, K.2020/3884, T.19/10/2020, Lexpera.

¹³⁷ **Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy**, s.145.

¹³⁸ AYM, E.1976/27, K.1976/51, T.18-22/11/1976, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, S.14, Y.1977, s.363.

¹³⁹ Sokak düğünleri nedeniyle ortaya çıkan gürültü sorununun ele alındığı bir çalışma için bkz. **Gözler, Kemal** (2011) “Sokak Düğünleri ve Hukuk”, Zabunoğlu Armağanı, Ankara, Ankara

ve esenliği bozan gürültüyü tetikleyebilmekte, böylece günlük hayatta gürültü oluşma riski her geçen gün artmaktadır¹⁴⁰.

Gerçekçi olmak gerekirse, bugün toplum hayatının gürültüden tamamen arındırılabilmesi ulaşılabilir bir hedef değildir. Bu nedenle toplumdan belli ölçüde gürültüye tahammül beklenebilirse de, gürültünün süresi ve şiddeti tahammül edilebilir olağan seviyenin üzerine çıkarsa gürültünün kamu dirlik ve esenliği üzerinde yarattığı sakıncalar müdahaleyi gerektirir boyuta erişmiş olur¹⁴¹. Gürültü kaynaklı rahatsızlık, kişinin yalnızca iç huzurunu bozmakla kalmayıp, günlük ve sosyal davranış şekillerini de değiştirebilir. Dirlik ve esenliği ortadan kaldıran gürültüye verilen sosyal ve davranışsal tepkiler çeşitlilik arz eder. Dışarıdaki gürültüyü engellemek için kapı ve pencerelerin kapatılması, balkon ve bahçelerden uzak durulması, gürültüyü bastırmak için televizyon veya radyo sesinin yükseltilmesi, sosyal etkinliklere katılmama ya da çekinceli yaklaşma, gürültünün tahammül edilemez hale gelmesi durumunda bulunulan yeri terk etme gibi davranışlar, gürültünün günlük ve sosyal davranış şekillerinde yarattığı değişiklik ve tepkilere örnek kabilinden sayılabilir¹⁴².

Kamu düzeni üzerindeki önemli etkileri bakımından gürültü, sağlığı yakından ilgilendirir bir sorun olarak da ortaya çıkmaktadır. Sağlıkla ilgili diğer menfi durumlar kadar toplum nezdinde yeterince kavranamamış olmasına karşın gürültü kirliliği, en az hava, su ya da toprak kirliliği kadar kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığına tesir edecek ciddi bir handikaptır¹⁴³. Gürültünün beden ve ruh sağlığı üzerindeki tesirlerine dair çarpıcı bir tespit olarak, Dr. Robert Koch'un 1910'da söylediği *"bir gün gelecek insanlar kolera ve veba gibi gürültüye karşı da amansız bir*

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, ss. 357-372, s.358. Yine sünnet konvoyları, asker uğurlamaları gibi etkinlikler, gürültü sorununa yol açabilen etkinliklere örnektir. Bkz. **Gözler**, s.359.

¹⁴⁰ **Goines/Hagler**, s.288.

¹⁴¹ **Çelik Şeşen, Hülya** (2018) Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.39.

¹⁴² **Goines/Hagler**, s.291.

¹⁴³ **Boz/Nacak/Öndin/Özdemir/Bölükbaşı/Ulusoy**, s.145; **Toprak/Aktürk**, s.51.

mücadele verecekler” sözü son derece anlamlıdır¹⁴⁴. Bugüne gelindiğinde karşılaşılan tablo, yüzyıldan fazla süre önce yapılan tespiti doğrular niteliktedir. Nitekim gürültü, uzun zamandır küresel bir sağlık tehdidine dönüşmüş vaziyettedir.

Gürültünün insan ve toplum sağlığı üzerindeki etkileri hakkında yapılan araştırmalar, çeşitli sağlık sorunlarına işaret etmektedir¹⁴⁵. Buna göre gürültüye maruz kalanlarda ciddi fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklar baş gösterebilir. Şiddetli gürültü insanlarda işitme hasarı, daha ötesinde geçici ya da kalıcı işitme kaybı meydana getirebilir. Buna ek olarak gürültü, uyku bozukluklarına, kronikleşen baş ağrılarına, kardiyovasküler rahatsızlıklara (ör, kan basıncında artış, kalp ritim bozuklukları, kalp-damar rahatsızlıkları), sindirim sistemi rahatsızlıklarına (ör, gastrit, ülser), ruhsal rahatsızlıklara (ör, anksiyete, stres ve sinirlilik, ruh hali değişimleri, nevroz, histeri ve psikoza varabilen ciddi tablolar), ilaç bağımlılıklarına (ör, sakinleştiriciler, uyku hapları) yol açabilir¹⁴⁶. Gürültü, yorgunluk, bitkinlik, düşük ruh hali, kendini iyi hissetmeme gibi durumlara sebebiyet vererek konsantrasyon bozucu ve verimlilik düşürücü olabilir, hareketleri yavaşlatabilir, iş performansını azaltabilir¹⁴⁷. Sorunun vahametini ortaya koyan Avrupa Çevre Ajansı’nın 2020 tarihli raporuna göre, ulaşım kaynaklı gürültü her yıl kıta genelinde yaklaşık 48 bin yeni kalp hastalığı vakasına ve 12 bin erken ölüme neden olmaktadır. Ayrıca 22 milyon kişinin bu durumdan kronikleşmiş ölçüde rahatsız olduğu ve 6,5 milyon kişinin kronik uyku bozukluğu yaşadığı tahmin edilmektedir¹⁴⁸. Amerikan Halk Sağlığı Derneği tarafından gürültünün 100 milyondan fazla Amerikalının sağlığını riske attığı tespiti yapılmaktadır¹⁴⁹.

¹⁴⁴ **Sert Sütçü, Selin/Şahin, Orkun** (2021) “Gürültü Kirliliği Kavramı ve Gürültü Kirliliğine Sebep Olanların Özel Hukuk Bağlamında Sorumluluğunun Belirlenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.2, ss.669-693, s.671.

¹⁴⁵ **Kumar/Oberoi**, s.3; **Kumar/Oberoi/Goenka**, s.58; **Singh/Davar**, s.184.

¹⁴⁶ **Goines/Hagler**, s.289 vd.; **Kaypak**, s.96; **Kumar/Oberoi**, s.3-4; **Kumar/Oberoi/Goenka**, s.57-58.

¹⁴⁷ **Kaypak**, s.97.

¹⁴⁸ (Çevrimiçi) <<https://www.eea.europa.eu/tr/highlights/zararli-gurultu-kirliligine-maruz-kalan>> s.e.t. 12.09.2025.

¹⁴⁹ (Çevrimiçi) <<https://tr.euronews.com/saglik/2025/08/17/gurultu-olduruyor-milyonlarca-kisi-risk-altinda>> s.e.t. 12.09.2025.

D. GÜRÜLTÜ NEDENİYLE İDARENİN SORUMLULUĞU

Kirlilik türleri içerisinde önemli yer tutan gürültü, yaşam kalitesi ve sağlık üzerindeki olumsuz etkileri bağlamında bireylerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde de doğrudan sonuç doğurmaktadır. Bu haliyle gürültü, idarenin insan haklarının korunmasıyla ilgili sorumluluk alanına dahil edilmektedir. Gerçekten de gürültünün bireyler nezdinde meydana getireceği tahribat, yargı organlarının kararlarında da idarenin pozitif yükümlülükleri ekseninde değerlendirilmektedir. Bu yönde olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, gürültü kirliliğini, özel hayatın ve aile hayatının korunmasını teminat altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi çerçevesinde devletin gerekli ve uygun önlemler alma şeklindeki pozitif yükümlülükleri kapsamında incelemekte ve asgari ciddiyet seviyesi ("*the minimum level of severity*") kriterine bağlı olarak¹⁵⁰ devletin gürültü nedeni çevresel etkileri denetleme, önleme ve giderme noktasında etkin rol üstlenmesinin şart olduğuna vurgu yapmaktadır¹⁵¹.

Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi, idarenin bireyleri gürültü kirliliğinden uzak tutma ödevine işaret etmektedir. Anayasa Mahkemesi içtihatları, idarenin gürültüye ilişkin düzenleme, önleme ve müdahale görev ve yetkilerinin insan haklarının korunmasına yönelik bir yükümlülük olduğunu teyit etmektedir. Örnek olarak, taşınmazına oldukça yakın mesafedeki tesisin çalışması sırasında çevreye yaydığı gürültü nedeniyle başvurucunun hak ihlali iddialarını değerlendirdiği kararında Anayasa Mahkemesi, tesisin taşınmaza olan yakınlığı ve sürekli olarak çalışması gereken bir sahanın varlığı sebebiyle ilgili çevresel rahatsızlı-

¹⁵⁰ Bu asgari seviyenin değerlendirilmesi görecelidir ve olayın tüm koşullarına bağlıdır. Rahatsızlığın yoğunluğu ve süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri, şikayet edilen zararın her modern şehirdeki yaşamın doğasında bulunan çevresel tehlikelerle karşılaştırıldığında önemsiz olup olmadığı, bu koşullardandır. Bkz. Nikola Ivanov Galev ve Diğerleri/Bulgaristan, B. No:18324/04, 29/09/2009; Fadeyeva/Rusya, B. No:55723/00, 09/06/2005; Zammit Maempel/Malta, B. No:24202/10, 22/11/2011. Ayrıca bkz. **McManus/McKenzie**, s.99 vd.

¹⁵¹ Örnek olarak bkz. Moreno Gomez/İspanya, B. No:4143/02, 16/11/2004; Dées/Macaristan, B. No:2345/06, 09/11/2010; Grimkovskaya/Ukrayna, B. No:38182/03, 21/07/2011; Bor/Macaristan, B. No:50474/08, 18/06/2013; Mileva ve Diğerleri/Bulgaristan, B. No:43449/02-21475/04, 25/11/2010; Koceniak/Polonya, B. No:1733/06, 17/06/2014; Hatton ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No:36022/97, 08/07/2003.

ğın başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı üzerinde etki yarattığına, başvurucunun temel iddialarının cevaplandırılmayıp başvurucuya bu iddialarının yargı mercileri önünde gerektiği gibi değerlendirilmesi imkanı tanınmadığından bahisle kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğine, neticede başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir¹⁵². Yine başvurucunun sınav esnasında bulunduğu okulun çok yakınında yapılan nevrut kutlamalarında oluşan gürültünün sınavını olumsuz etkilediği, sınavın iptali istemiyle açılan davanın reddi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiaları karşısında Anayasa Mahkemesi, sınav gözetmenleri tarafından sınava giren kişilere sınav öncesinde kulaklarını tıkamaları amacıyla pamuk dağıtılmış olmasının sınava giren kişilerin gürültüden önemli ölçüde etkilenebileceğinin kabulü anlamına geldiğini ancak alınmaya çalışılan tedbirlerin yetersiz kaldığını tespit etmektedir. Yüksek Mahkeme kararında, gürültü kaynaklı olumsuzlukları engellemek için kamu makamlarının gerekli tedbirleri alma (ör, sınav yerinin veya etkinliğin saat ya da yerinin değiştirilmesi vb.) yükümlülüğü bulunduğunun da altını çizmektedir¹⁵³.

Konutun karşısında yer alan düğün salonu kaynaklı gürültü için yapılan bir başvuruda Yüksek Mahkeme, başvurucunun gürültü kirliliğine maruz bırakıldığı iddialarının özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğine karar vermiştir¹⁵⁴. Bir diğer başvuru, başvurucunun komşu parselinde yapılan inşaat çalışması sırasında oluşan gürültü ve toz nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile konut hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Yaptığı incelemede Yüksek Mahkeme, gürültünün başvurucunun yaşam kalitesine zarar verdiği ölçüde Anayasa’nın 20. maddesi kapsamındaki güvencelerin devreye girebileceğini; başvurucunun bulunduğu binaya komşu parselde yapılan inşaatın yayılan gürültü ve tozun başvurucunun özel ve aile hayatını doğrudan ve yakından etkilediğini not etmekle birlikte ihlal için oluşan rahatsızlığın hoş görülmesi beklenme-

¹⁵² AYM, Mehmet Kurt, B. No:2013/2552, 25/02/2016.

¹⁵³ AYM, Kübra Ece Altun, B. No:2015/12621, 18/04/2018,

¹⁵⁴ AYM, Abdülkerim Yenil, B. No:2020/30778, 11/07/2024.

yecek bir düzeye ulaşması gerektiğini tespit etmektedir. Buradan hareketle Mahkeme, toz ve gürültünün komşuluk hukukunun ve birlikte yaşamanın gerektirdiği hoşgörü sınırlarını aştığının ve katlanılması güç zararlara neden olduğunun başvuru tarafından ispatlanamadığından bahisle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir¹⁵⁵. Gürültünün katlanılması güç/hoš görülmesi beklenmeyecek düzeye erişmesi kriterinden hareketle sonuca vardığı bir başka kararında Yüksek Mahkeme, başvurucunun ramazan ayında gece vakti davul çalınmasının özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği iddiasını değerlendirmiş, yılın yalnızca belli zamanlarında ve kontrollü olarak gerçekleşen, bu zamanın belirli olması hasebiyle öngörülebilir olan davul çalma eyleminin yarattığı gürültünün katlanılabilir olup devletin müdahalesini gerektirecek seviyeye ulaşmadığına kanaat getirmiştir¹⁵⁶.

Yukarıda ifade edildiği üzere idare, kamu düzeni için gürültüyle mücadele etmek amacıyla kolluk faaliyetleri yürütecektir¹⁵⁷. İdarenin kamu düzeni adına yürütmekle yükümlü olduğu kolluk faaliyetlerini gerekli ve yeterli şekilde yerine getirmemesi halinde ise hizmet kusuru ortaya çıkacaktır. Kişilik dışı olup doğrudan idareye atfedilen ve idarenin birincil, asli sorumluluğu olan hizmet kusuru, hizmetin kurulmasında, düzenlenmesinde ya da işleyişinde meydana gelmiş bozukluk, düzensizlik, aksaklık ya da eksikliklerdir. Bu bağlamda idarenin gürültünün önlenmesi ve sona erdirilmesi konusundaki kolluk faaliyetlerini gereği gibi ya da hiç yerine getirmemesi, hizmet kusurunu oluşturmakla ortaya çıkan zarar bakımından idarenin sorumluluğunu gündeme getirecektir. Gürültüye sebebiyet veren hukuka aykırı durumun genellikle idare dışı bir kaynaktan doğduğu düşünülebilir ancak durum her zaman böyle olmaz. Kimi zaman gürültüyü önlemekle yükümlü idarenin kendisinin gürültüye sebebiyet verdiği örneklere (ör, belediye hoparlörlerinden yapılan rahatsız edici düzeydeki anonslar¹⁵⁸, bir türlü tamamlanamayan yol çalışmaları)

¹⁵⁵ AYM, Gülcan Tutkun Berk, B. No:2015/2334, 29/11/2018.

¹⁵⁶ AYM, D.Ö., B. No:2014/3735, 12/06/2018. Ayrıca bkz. AYM, D.Ö., B. No:2014/3977, 30/06/2016.

¹⁵⁷ Danıştay 14. Daire, E.2011/10352, K.2013/1279, T.26/02/2013, Lexpera.

¹⁵⁸ Gözler, s.359.

şahit olunmaktadır. Bu halde idare, tahammül seviyesini aşıp kamu düzenine tesir eden sıklık ve şiddetteki gürültüye bir an önce son vermeli ve tekrarının yaşanmasını önleyici tedbirler almalıdır. Şayet zarar ortaya çıktıysa idare kusurlu faaliyetiyle oluşan zararı gidermekle yükümlüdür. Gürültü nedeniyle ortaya çıkan zarar maddi ya da manevi olabilir. Kişilerin sağlığının bozulması neticesinde katlanılmak zorunda kalınan giderler (ör, tedavi masrafları) gibi maddi yahut kişilerin huzur ve sükununun ciddi anlamda bozulması gibi manevi zararlar, gürültü nedeniyle idarenin sorumluluğuna gidilebilecek zarar türlerine örnektir.

Konuya ilişkin Danıştay, Anayasanın ilgili hükümleri ve çevre mevzuatından hareketle çevresel gürültüye maruz kalan kişilerin beden ve ruh sağlığı ile huzur ve sükununun bozulmamasını temin etmek amacıyla gürültünün kontrol edilmesi, azaltılması yahut bertaraf edilmesinin idareye yüklenmiş bir sorumluluk olduğunu belirtmektedir¹⁵⁹. Şayet bir yerleşim bölgesinde gürültü düzeyi standartların üzerinde ise doğacak zararlardan idarenin sorumlu olacağı yargı kararlarıyla da desteklenmektedir. Örnek olarak, davacıların konutlarının nazım imar planında havaalanı olarak planlı bulunması ve güvenlik bölgesinde kalmasına rağmen kamulaştırma yapılmaması nedeniyle uçak iniş ve kalkışlarında meydana gelen gürültü sonucu yaşamlarının olumsuz etkilendiği iddiasıyla manevi tazminat istemli davalarında Danıştay, kişilerin sağlıklı olma ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının kamusal korumaya tabi olduğunu vurgulamış, davacıların sağlıklı bir çevrede yaşamlarını sürdürme, beden ve ruh sağlıklarını muhafaza etme konusunda idarenin ödevini hatırlatarak idarenin bu ödevini yerine getirirken kusurlu davranması halinde oluşan manevi zararı tazminle yükümlü olduğunu kabul etmiştir¹⁶⁰.

Danıştay özellikle konutun ve diğer çok hassas kullanım alanlarının bireylerin ve toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığını temin için çevresel gürültüden uzak tutulması gerektiğinin altını çizmektedir¹⁶¹. İstanbul ili Ataköy yerleşim bölge-

¹⁵⁹ Danıştay 14. Daire, E.2011/13995, K.2013/7052, T.23/10/2013, Lexpera.

¹⁶⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E.2019/646, K.2019/5238, T.07/11/2019, Danıştay Dergisi, S.3, Y.2020, s.115-116.

¹⁶¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E.2021/355, K.2022/274, T.02/02/2022, Lexpera; Danıştay 6. Daire, E.2019/21179, K.2020/9734, T.20/10/2020, Lexpera.

sinde ikamet eden davacının Atatürk Havalimanı'nda bulunan bir piste günün her saati sık aralıklarla iniş-kalkış yapan uçakların yerleşim bölgesine yakın mesafeden geçmelerinin can ve mal güvenliği için risk oluşturduğu, hava ve gürültü kirliliğine neden olduğu iddialarının değerlendirildiği kararında Danıştay, idarenin güvenlik riski ve kirlilik sorunu için önlem almasının zorunlu olduğu, aksi takdirde meydana gelebilecek zararlardan ilgili idarenin sorumlu tutulacağı, ancak bu tespitin pistin kullanımına son verilmesini haklı kılmayacağı yönünde değerlendirmede bulunarak davayı reddeden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Yine de dikkat edilirse kararda Danıştay, gürültü nedeniyle idare tarafından önlemler alınması gerektiğine aksi takdirde doğacak zararlardan idarenin sorumlu tutulacağına bir kez daha değinme ihtiyacı hissetmiştir¹⁶².

İdare tarafından alınacak önlemlere ve geliştirilecek çözümlere, özellikle ulaşım gürültüleri üzerinden gürültü bariyeri¹⁶³, sessiz asfalt¹⁶⁴ ya da sesi emme özelliğine sahip bitkilerle yapılacak ağaçlandırma (“yeşil koridor”¹⁶⁵) uygulamaları örnek verilebilir¹⁶⁶. Tercihen trafik yoğunluğunun yüksek olup sessizliğin çok daha önem arz ettiği mekanların (ör, konut, okul, kütüphane, hastane) civa-

¹⁶² Danıştay 10. Daire, E.2011/6674, K.2014/2301, T.10/04/2014, Lexpera. Ayrıca bkz. Danıştay 10. Daire, E.2009/13439, K.2014/2823, T.30/04/2014, Lexpera.

¹⁶³ Nitekim Karayolları Genel Müdürlüğüne (Karayolları Trafik Kanunu, m.7) ve belediyelere (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m.7; Belediye Kanunu, m.15) gürültü bariyeri yapma konusunda görev ve yetki verilmektedir. Ayrıca gürültü bariyeri projeleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından belediyelere finansal destek sağlanacağına ilişkin bkz. (Çevrimiçi) <<https://csb.gov.tr/bisiklet-ve-yuruyus-yolu-cevre-dostu-sokak-ve-gurultu-bariyeri-projelerine-finansal-destek-haber-231509>> s.e.t. 17.09.2025.

¹⁶⁴ Tekerlekler ile yol yüzeyi arasındaki sürtünmeden kaynaklanan gürültüyü azaltmak için üretilen sessiz asfaltın yollarda oluşan gürültüyü önemli ölçüde ortadan kaldıracak olduğu düşünülmektedir. Bkz. (Çevrimiçi) <<https://www.europeantimes.news/tr/2023/07/sessiz-asfalt-istanbul%27da-yollardaki-g%C3%BCr%C3%BClt%C3%BCy%C3%BC-10-desibel-azaltacak/>> s.e.t. 17.09.2025.

¹⁶⁵ (Çevrimiçi) <<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/gurultu-kirliligine-karsi-yesil-koridor-onerisi/3266749>> s.e.t. 17.09.2025.

¹⁶⁶ Örneğin Londra'da metro hattındaki gürültüyle ilgili yolculardan, sürücülerden ve metro hatlarının üstünde ya da yakınında yaşayan insanlardan gelen yoğun şikayetler üzerine harekete geçildiği; rayların durumunu iyileştirmek başta olmak üzere gürültü ve titreşim sorunlarını en aza indirecek çalışmaların yürütüldüğü aktarılmaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) <<https://www.bbc.com/news/uk-england-london-62449774>> s.e.t. 17.09.2025. Avrupa'da bazı şehirlerde gürültüyle mücadele konusunda geliştirilen yöntemler için ayrıca bkz. **Temiz Gül**, s.792-793.

rında bu tarz uygulamaların hayata geçirilmesi, gürültüyle mücadelede anlamlı bir adım olacaktır¹⁶⁷. Hazırlanacak stratejik gürültü haritaları, stratejik gürültü eylem planları ve akustik raporlar, gürültüyle mücadelede yol haritası niteliği arz ederek gerçekleştirilecek çalışmalara ışık tutacaktır¹⁶⁸.

Kimi zaman ortada idareye atfedilebilir bir kusur bulunmazken gürültünün olduğu durumlarla da karşılaşabilmektedir. Örneğin, idare tarafından kamu yararına bir faaliyet gerçekleştirildiği esnada ya da faaliyetin sonucunda gürültü sorunuyla karşı karşıya kalınabilir. Bu hallerde özellikle bir kusursuz sorumluluk ilkesi olan kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi gereği idarenin gürültüden sorumlu kılınıp kılınamayacağı sorusu akıllara gelecektir. Bilindiği üzere, toplumun geneli için yararlı olduğu halde belirli kişilere özel ve olağan dışı külfet yükleyen faaliyetlerden doğan zararlar, kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi uyarınca idare tarafından tazmin edilmektedir. İdari faaliyetin doğal sonucu olan bu zarar, etki alanı bakımından sınırlı, özel ve olağan dışı özellik göstermektedir.

Bu aşamada önemli bir bireysel başvuru kararına değinmek yararlı olacaktır¹⁶⁹. Bireysel başvuruya konu olayda başvuru, maliki olduğu bağımsız bölümün bulunduğu binanın karşısına yapılan köprülülük nedeniyle trafik yoğunluğunun, çevre kirliliğinin ve gürültünün arttığını söylemiş, taşınmazında gerçekleşen değer kaybının idare tarafından tazmini için açtığı davanın reddedilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. İdari yargı yerinin değer kaybını kabul etmekle beraber bu zararın herkesçe katlanılması gereken bir zarar olup özel ve olağan dışı olmadığına karar vermesine rağmen Anayasa Mahkemesi, bazı Danıştay ve bölge idare mahkemeleri kararlarında bu hallerde kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince ortaya çıkan özel ve olağan dışı zararın idare tarafından karşılanmasının kabul edildiğini hatırlatarak¹⁷⁰ başvurusunun aşırı ve

¹⁶⁷ Gloag, Daphne (1980) “Noise and Health: Public and Private Responsibility”, British Medical Journal, Vol.284, ss.1404-1406, s.1405.

¹⁶⁸ Bkz. Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği, m.5.

¹⁶⁹ AYM, Nazife Başkan, B. No:2016/69236, 03/07/2019.

¹⁷⁰ Örnek olarak bkz. Danıştay 10. Daire, E.2016/1094, K.2016/3887, T.27/10/2016, Lexpera; Danıştay 10. Daire, E.2016/1088, K.2016/3891, T.27/10/2016 Lexpera; Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi, E.2018/1761, K.2019/990, T.04/07/2019, Lexpera.

olağan dışı zararının karşılanmamasının mülkiyet hakkının ihlaline sebebiyet verdiğine hükmetmiştir. Her ne kadar Anayasa Mahkemesi kararında aşırı ve olağan dışı zararın tespitine dair doyurucu açıklamalara yer verilmese de, kararda kamu yararına yönelik faaliyet sonucu oluşan gürültü kirliliği kaynaklı zararın aşırı ve olağan dışı kabul edilmesinin bundan sonraki içtihat gelişimi açısından yol gösterici olacağı şüphesizdir. Benzer şekilde söz edilen kararın değerlendirildiği bir çalışmada da, kamu yararına yönelik faaliyetin gürültü kirliliğine sebep olması durumunda şayet taşınmazda ciddi değer kaybı oluşmuşsa, genel külfet olarak değerlendirilemeyecek bu zararın anormal ve özel nitelik arz ettiği gerekçesiyle idare tarafından kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi gereği tazmini gerektiği savunulmaktadır¹⁷¹. Biz de aynı kanaati paylaşıyoruz.

Son olarak bir başka bireysel başvuruda başvurucu, yukarıdaki kararda yer verilen şikayetlerin benzerini ileri sürerek iddialarının ispatı için taşınmaz üzerinde keşif ve bilirkişi incelemesi talep etmiş ancak idari yargı yeri iddialara itibar etmemiştir. Anayasa Mahkemesi, zararın varlığını mahkemeler önünde ortaya koyma imkanı tanınmayan, böylece mülkiyet hakkının sağladığı usule ilişkin güvencelerden yoksun bırakılan başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁷².

SONUÇ

Canlılar ve çevre üzerindeki etkileriyle gürültü, bir kirlilik ögesi olarak en az diğer kirlilik türleri kadar geniş çaplı sonuçlar doğurmaktadır. Gürültü kamu düzeni ve temel haklarla yakından ilgilidir. Günümüzde artık hayatın bir parçası haline gelen gürültünün sıklıkla hak ihlalleri bağlamında şikayete konu edildiği bilinmektedir. Kimi zaman göz ardı edilen tesirleri de düşünüldüğünde gürültünün kamu düzeninde ne denli ciddi bozulmalara yol açabileceği hatırdan tutulmalıdır. Gerçekten kamu düzenini bozan olumsuzluklardan birisi olarak

¹⁷¹ Çağlayan, Ramazan (2022) “Anayasa Mahkemesi’nin İdarenin Kusursuz Sorumluluğuna İlişkin ‘Nazife Başkan’ Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, Karar İncelemeleri Dergisi, C.1, S.1-2, ss.1-23, s.22.

¹⁷² AYM, Yaşar Çetinbaş, B. No:2018/34564, 10/03/2021.

gürültünün dirlik ve esenlik, sağlık ve hatta güvenlik üzerinde çarpıcı etkileri vardır. Özellikle kentleşme hızının yüksek olduğu toplumlarda gürültünün kronik bir sorun olduğu ve günlük hayatın içerisinde gürültüden tamamen uzak kalabilmenin pek mümkün olmadığı bir gerçek olarak karşımızda dursa da, kamu düzeninin devamlılığının gürültüden uzak bir çevreyi oluşturabilmekten geçtiği gözden kaçırılmamalıdır.

Yaşam kalitesini ve sağlığı ciddi anlamda bozarak kamu düzenine yansıyan gürültünün engellenmesi, ortadan kaldırılması ve tekrarının önlenmesi idare için bir yükümlülüktür. Aksi durum idarenin kusur sorumluluğuna yol açacaktır. Bu noktada idareye düşen görev, bireylerin haklarını korumak amacıyla mevzuattan hareketle gürültüye dair etkin denetim ve yaptırım mekanizmalarını işletmekten ibarettir. İdare gürültü kirliliğini önlemek üzere planlamaya ve teşkilatlanmaya gitmeli, gürültü riskini azaltıcı tedbirler almalı, düzenli ve etkili denetim faaliyetleri yürütmeli, hukuka aykırılık tespit ettiği hallerde orantılı ve caydırıcı yaptırımlar uygulamaktan kaçınmamalıdır. Gürültüyle mücadelede idarenin kusuru sorumluluğuna yol açabileceği gibi, idarenin kendisine atfedilebilir bir kusurunun bulunmadığı kamu yararına dönük faaliyeti gürültüye neden olarak kişilerin özel ve olağan dışı zarara uğramasına da sebebiyet verebilir. Bu halde kusursuz sorumluluk ilkelerinden kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi uyarınca idarenin meydana gelen özel ve olağan dışı zararı tazmin sorumluluğunun bulunduğu kabul edilmektedir.

Gürültü için köklü bir iyileştirme, henüz faaliyetlerin planlama ve hazırlık aşamalarında gürültünün ortaya çıkma ihtimalinin gözetilmesiyle mümkün olabilir. Zira gürültünün sonradan telafi edici yollarla giderilmeye çalışılması genellikle istenen sonucu vermemektedir. Gürültü kirliliğinin ortadan kaldırılması için çeşitli yöntemlere başvurulabilir. Bahsi geçtiği üzere öncelikle, geniş yayılım gösterme potansiyeline sahip ulaşım gürültüsü için gürültü bariyeri, sessiz asfalt ya da sürdürülebilir ve doğal çözüm olması adına ağaçlandırma gibi uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır. Bunun yanında, havaalanı, otoyol gibi gürültünün yoğun olduğu yerlerin meskenlerden olabildiğince uzakta konumlandırılması, araçların kullandığı yollar ile meskenler arasında tampon bölgeler oluşturulması, araçlardan yayılan motor, egzoz, korna seslerinin azaltılması, müm-

kün olduğunca motorlu araçlar yerine bisiklet gibi gürültüsüz, çevre dostu, trafiği rahatlatarak ulaşım araçlarının tercih edilmesi, kent planlamasında endüstriyel gürültü kaynaklarının yaşam alanlarından ayrı tutulması, gürültü olasılığı yüksek yerlerin düzenli olarak izlenerek takibi, binalarda ses yalıtımı malzemelerinin kullanımına özen gösterilmesi, gürültü şikayetlerinin ciddiyle ele alınıp harekete geçilmesi, gürültü kirliliğiyle mücadelede yararlı ve gerekli uygulamalardan bazılarıdır. Ayrıca caydırıcılık sağlaması açısından gürültü nedeniyle verilecek idari para cezalarında hatırı sayılır artışa gidilmesi üzerine düşünülmemiştir. Nihayet gürültü kirliliğine karşı mücadele anlayışının yerleştirilmesi, kent kültürü ve vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinden geçmektedir. Bu doğrultuda kişilerin kendi çıkardıkları gürültü konusunda sorumlu davranmaları şart olduğundan, gürültü kirliliğine karşı yürütülecek bilinçlendirme projeleri ve eğitim programlarının, konu hakkındaki farkındalığın artmasına katkı sunacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil** (2024) Türk İdare Hukuku, 18. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Başar, Cemal** (2025) “Kamu Düzeninin Modern Unsuru Olarak Kamusal Estetik”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 3, ss. 1309-1362.
- Bhagora, Fateh Singh** (2015) “Noise Pollution”, IJARASEM, Vol. 2, Issue 6, ss. 2557-2562.
- Boz, Selman Sacit/Nacak, Mehmet/Öndin, Hasan Burak/Özdemir, Yücel/Bölükbaşı, Mustafa Oğuzhan/Ulusoy, Sümeyye** (2020) İdare Hukuku Açısından Kamu Düzeni Unsurları, Ed. Boz, Selman Sacit, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Bucaktepe, Adil** (2008) Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlayan, Ramazan** (2022) “Anayasa Mahkemesi’nin İdarenin Kusursuz Sorumluluğuna İlişkin ‘Nazife Başkan’ Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, Karar İncelemeleri Dergisi, C. 1, S. 1-2, ss. 1-23.
- Çağlayan, Ramazan** (2022) İdare Hukuku Dersleri, 10. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Çağlayan, Ramazan** (2006) İdari Yaptırımlar Hukuku, Ankara, Asil Yayın Dağıtım.
- Çelik Şeşen, Hülya** (2018) Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Duran, Lütfi** (1982) İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul, Fakülteler Matbaası.
- Gloag, Daphne** (1980) “Noise and Health: Public and Private Responsibility”, British Medical Journal, Vol. 284, ss. 1404-1406.
- Goines, Lisa/Hagler, Louis** (2007) “Noise Pollution: A Modern Plague”, Southern Medical Journal, Vol. 100, No. 3, ss. 287-294.
- Gözler, Kemal** (2011) “Sokak Düğünleri ve Hukuk”, Zabunoğlu Armağanı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, ss. 357-372.
- Gözler, Kemal/Kaplan, Gürsel** (2023) İdare Hukuku Dersleri, 25. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi.
- Gülen, Aydın** (1988) “Kamu Hizmeti Kavramı”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C. 9, S. 1-3, ss. 147-159.
- Güler, Çağatay/Çobanoğlu, Zakir** (1994) Gürültü, Ankara, Aydoğdu Ofset.

- Günday, Metin** (2017) *İdare Hukuku*, 11. Baskı, Ankara, İmaj Yayıncılık.
- Kalabalık, Halil** (2021) *İdare Hukuku Dersleri*, C.II, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Karahanoğulları, Onur** (2023) *İdare Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Kaypak, Şafak** (2019) “Kent Yaşamında Gürültü Kirliliği ve Hukuksal Politikaya Yan-sıması”, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi.
- Keleş, Ruşen/Ertan, Birol** (2018) *Çevre Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin Yayıncılık.
- Keleş, Ruşen/Hamamcı, Can/Çoban, Aykut** (2009) *Çevre Politikası*, Ankara, İmge Kitabevi.
- Kıratlı, Metin** (1973) *Koruyucu İdari Hizmetler*, Ankara, TODAİE Yayınları.
- Kumar, Brind/Oberoi, Sharad V./Goenka, Akash** (2004) “A Brief Review of the Legis-lative Aspects of Noise Pollution”, Workshop on Environmental Pollution: Perspec-tives and Practices, India, ss. 53-65.
- Kumar, Brind/Oberoi, Sharad V.** (2009) “Noise Pollution: Legislative Aspects and Concerns”, Ed. P. Mohan, in *Noise Pollution & Environmental Concerns*, Amicus Books, ICFAI University, ss. 1-28.
- McManus Francis/McKenzie Andy** (2023) *Noise and Noise Law*, Edinburgh, Edin-burgh University Press.
- Müminoğlu, Yasemin/Yıldız, Teoman** (2019) *Gürültü Kirliliğinin İncelenmesi-Ege Üniversitesi Kampüsü Örneği*, Konya, Çizgi Kitabevi.
- Okay Tekinsoy, Özge** (2011) *İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Okay Tekinsoy, Özge** (2024) “Kolluk Faaliyetleri”; Yıldırım, Turan/Yasin, Melik-şah/Kaman, Nur/Özdemir, Eyüp/Üstün, Gül/Okay Tekinsoy, Özge, *İdare Hukuku*, Ed. Kaman, Nur, 9. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Onar, Sıddık Sami** (1966) *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.III, İstanbul, İsmail Akgün Matbaacılık.
- Özay, İl Han** (2017) *Günüşğinde Yönetim*, 2. Baskıdan 3. Tıpkı Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Özay, İl Han** (1981) “İdari Kolluk Eylemlerinde Amaç”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, C. 45, S. 1-4, ss. 315-319.
- Özdemir, Şevket** (1997) *Temel Ekoloji Bilgisi ve Çevre Sorunları*, Ankara, Hatipoğlu Yayınları.

- Özkurt, Haşim** (2023) “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi”, DÜHFD, C. 28, S. 48, ss. 159-184.
- Ruzaik, Fareena** (2020) “Impacts of Noise Pollution on People’s Health Dwelling in Surrounding Areas of Industrial Zones of Gampaha District in Sri Lanka”, International Journal of Humanities and Social Science Research, Vol. 6 Issue 6, ss. 131-138.
- Sancakdar, Oğuz** (2014) “İmar Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Yargı Kararları Işığında Kent Estetiğinin Hukuki Boyutu Üzerine Düşünceler”, Yıldırım Uler’e Armağan, ss. 455-471.
- Sancakdar, Oğuz/Önüt, Lale Burcu/Us Doğan, Eser/Kasapoğlu Turhan, Mine/Seyhan, Serkan** (2024) İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Sert Sütçü, Selin/Şahin, Orkun** (2021) “Gürültü Kirliliği Kavramı ve Gürültü Kirliliğine Sebep Olanların Özel Hukuk Bağlamında Sorumluluğunun Belirlenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, ss. 669-693.
- Sezgin, Sezgin/Mutlu, Ahmet** (2017) “Ülkemizde Gürültü Farkındalığı Sorunu: Şişli Örneği”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19/2, ss. 676-700.
- Singh, Narendra/Davar, SC** (2004) “Noise Pollution - Sources, Effects and Control”, Journal of Human Ecology, 16(3), ss. 181-187.
- Şimşek, Aslı** (2012) Genel Kamu Hukukunun Temel Kavramı Olarak Kamu Düzeni, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Tan, Turgut** (2018) İdare Hukuku, 7. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Temiz Gül, Yağmur** (2024) “Çevrenin Ceza Hukukuyla Korunması Kapsamında ‘Gürültü’, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 2, ss. 781-829.
- Toprak, Remzi/Aktürk, Nizami** (2004) “Gürültünün İnsan Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri”, Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, C. 61, S. 1, ss. 49-58.
- Yasin, Melikşah** (2005) “Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Hukuki Boyutu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 60, ss. 105-137.
- Yayla, Yıldızhan** (2009) İdare Hukuku, İstanbul, Beta Yayıncılık.